

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

IZA LUCIJA KOROŠEC

**Pomenotvorno-besedotvorne lastnosti novejše leksike s
področja nogometa**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

IZA LUCIJA KOROŠEC

**Pomenotvorno-besedotvorne lastnosti novejše leksike s
področja nogometa**

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Andreja Žele

Univerzitetni študijski program
prve stopnje: Slovenistika

Ljubljana, 2016

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici, red. prof. dr. Andreji Žele, za vse strokovne nasvete in velikodušno vsestransko pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

Zahvaljujem se moji družini, še posebej staršem, ki so mi omogočili študij in mi v težkih trenutkih vedno stali ob strani, ter sestri in bratu, ki sta me ves čas šolanja spodbujala in dajala dobronamerne in potrebne kritike.

Posebna zahvala gre mojemu fantu, ki mi je delal družbo ob preštevilnih urah učenja, mi obudil upanje, ko sem že skoraj obupala, in je bil vedno pripravljen priskočiti na pomoč.

*A sreča ni v glavi in ne v daljavi,
ne v žepu ali pod palcem zaklad.
Sreča je, če se delo dobro opravi
in če imaš koga rad.*

(Tone Pavček)

Izvleček

Pomenotvorno-besedotvorne lastnosti novejše leksike s področja nogometa

Diplomsko delo obravnava pomenotvorne in besedotvorne lastnosti eno- in večbesednih leksemov s področja nogometa. Ti dve lastnosti sta temeljni poimenovalni zmožnosti jezika, ki pojasnjujeta, kakšni so osnovni načini tvorbe leksema in kako je nastal njegov pomen. Zgodovina nogometa je dokumentirana že vsaj od leta 1846, ko so angleški študentje prvi zapisali pravila in ustanovili prve klube. Nogometna leksika ima tako v tujini dolgo tradicijo, v slovenskem okolju pa v ospredje prihaja šele v zadnjih nekaj desetletjih, ko ta igra postaja vedno bolj popularna tudi pri nas. Ravno zaradi popularnosti se leksika ves čas spreminja in pridobiva nove predmetne denotate, ki jih je potrebno poimenovati. V diplomskem delu sem se spraševala, kako se prevzeti leksemi tvorijo v slovenščini, kakšen je njihov izvor in kakšna je njihova dejanska raba. Te ugotovitve so mi pomagale pri določanju leksemov, ki bi spadali v terminološki ali razlagalni slovar (tip SSKJ), ker jih tam še ni, in pri določanju leksemov, ki so že v razlagalnem slovarju, vendar bi potrebovali dodaten pomen.

Ključne besede: novejša leksika, nogometna leksika, pomenotvorje, besedotvorje, prevzete besede, neologizmi

Abstract

Meaning formation and word formation characteristics of new lexis in the field of football

My thesis discusses meaning formation and word formation characteristics of one- and multiword lexems in the field of football. These two characteristics are basic abilities of language and are explaining basic manners of forming a lexem and how its meaning was created.

History of football is documented from 1846, when first rules were written down and first clubs were set up by English students. Football lexis has a long tradition in foreign countries, but in our environment they are becoming popular in last few decades. That is also the reason, why this lexis is changing so much. In the following thesis, I will try to answer how we got loan words, what their origin is and how popular are they in public. All this will help me to discover, which lexems would need to be in the Dictionary of Technical Terms or Explanatory dictionary, because they are not yet, and which lexems are already there, but their meaning would need to be updated with new ones.

Key words: new lexis, football terminology, meaning formation, word formation, loan words, neologisms

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
1.1	Namen in cilji	2
1.2	Opredelitev predpostavk	3
1.3	Metode raziskovanja in opis zbranega gradiva	4
2	NOVEJŠA LEKSIKA	4
2.1	Opredelitev novejšje leksike	4
2.2	Razdelitev novejšje leksike v skupine	7
2.3	Načini oblikovanja novejšje leksike (poimenovalne možnosti v jeziku)	9
2.3.1	<i>Iz lastnega jezika</i>	10
2.3.1.1	O besedotvorju	10
2.3.1.1.1	<i>Zgodovina</i>	10
2.3.1.1.2	<i>Besedotvorni pristopi</i>	10
2.3.1.1.3	<i>Lastnosti tvorjenk</i>	12
2.3.1.2	O pomenotvorju	14
2.3.1.2.1	<i>Zgodovina</i>	14
2.3.1.2.2	<i>Sintagmatske in paradigmatske lastnosti</i>	14
2.3.1.2.3	<i>Pomeni leksemov</i>	15
2.3.2	<i>Iz tujega jezika</i>	16
3	ZGODOVINA NOGOMETA IN IZRAZJE	17
3.1	Od lokalne igre do svetovnega fenomena	17
3.2	Pravila	20
3.3	Nogometna tekmovanja/lige in rivali	21
4	ANALIZA ZBRANEGA GRADIVA	23
4.1	Enobesedni leksemi	23
4.1.1	<i>Besedotvorne vrste</i>	24
4.1.2	<i>Besedotvorni tipi</i>	24
4.1.3	<i>Besedotvorni pomen v ožjem in širšem smislu</i>	25
4.1.4	<i>Leksemi, ki so že v SSKJ, vendar so dobili nove pomene</i>	27
4.1.4.1	Netvorjeni leksemi	27
4.1.4.2	Tvorjeni leksemi	29
4.1.5	<i>Leksemi, ki jih ni v SSKJ, pa bi morali biti</i>	33

4.1.5.1	Netvorjeni leksemi.....	33
4.1.5.2	Tvorjeni leksemi.....	35
4.1.5.3	Tvorjenke z nadomestnimi sestavinami	36
4.1.6	<i>Raba v korpusu Gigafida – komentar</i>	37
4.1.7	<i>Raba v korpusu Kres – komentar</i>	38
4.1.8	<i>Raba v korpusu Nova beseda – komentar</i>	40
4.2	Besednozvezni leksemi.....	42
4.2.1	<i>Pomenska povezanost.....</i>	42
4.2.2	<i>Besedne zveze, ki so v SSKJ že dodane pod eno ali obema sestavinama, vendar so dobile nove pomene</i>	44
4.2.3	<i>Besedne zveze, ki jih ni v SSKJ, pa bi morale biti</i>	44
4.2.4	<i>Besedne zveze z nadomestnimi sestavinami</i>	47
4.2.5	<i>Raba v korpusu Gigafida – komentar</i>	48
4.2.6	<i>Raba v korpusu Kres – komentar</i>	49
4.2.7	<i>Raba v korpusu Nova beseda – komentar</i>	50
5	SKLEP	51
6	POVZETEK.....	56
7	LITERATURA IN VIRI.....	59
7.1	Literatura	59
7.2	Viri.....	61
	SEZNAM PRILOG	63
	Priloga 1: Izjava o avtorstvu.....	65
	Priloga 2: Izjava za objavo	67
	Priloga 3: Pravila igre.....	69
	Priloga 4: Novotvorjenke in njihova pojavitev v korpusu Gigafida	71
	Priloga 5: Novotvorjenke in njihova pojavitev v korpusu Kres.....	75
	Priloga 6: Novotvorjenke in njihova pojavitev v korpusu Nova beseda.....	78
	Priloga 7: Leksikografski seznam vseh zbranih leksemov.....	81

KAZALO SLIK

Slika 1: Poimenovalne možnosti v jeziku - iz lastnega jezika	9
Slika 2: Poimenovalne možnosti v jeziku - iz tujega jezika.....	10
Slika 3: Sestavine leksike.....	15

KAZALO TABEL

Tabela 1: Modelni prikaz algoritma Jožeta Toporišiča	11
Tabela 2: Modelni prikaz nastanka tvorjenk po Adi Vidovič Muha.....	12
Tabela 3: Ožji besedotvorni pomeni	26

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Delitev enobesednih leksemov po tipih	23
Graf 2: Novotvorjenke glede na pojavitev v korpusu Gigafida	37
Graf 3: Tvorbeni vidik enobesednih leksemov (Gigafida).....	38
Graf 4: Novotvorjenke glede na pojavitev v korpusu Kres.....	39
Graf 5: Tvorbeni vidik enobesednih leksemov (Kres)	40
Graf 6: Novotvorjenke glede na pojavitev v korpusu Nova beseda.....	41
Graf 7: Tvorbeni vidik enobesednih leksemov (Nova beseda)	42
Graf 8: Besedne zveze glede na pojavitev v korpusu Gigafida.....	48
Graf 9: Besedne zveze glede na pojavitev v korpusu Kres	49
Graf 10: Besedne zveze glede na pojavitev v korpusu Nova beseda	50
Graf 11: Prevzeti leksemi	53

1 UVOD

Na prvi pogled se zdi, da sta nogomet in jezik dve popolnoma različni stvari, ki nimata nič skupnega – najznačilnejša razlika je ta, da ne sodita v isto stroko, zaradi česar obravnavata drugačne situacije. Posledično to povzroči, da ju na noben način ne moremo primerjati. Priznam, da sem tudi jaz tako mislila! Moje mišljenje se je spremenilo, ko sem nekega deževnega popoldneva pred več kot letom dni prižgala televizijo in je bila na sporedu ravno ena izmed tekem Lige prvakov.¹ Nisem velika ljubiteljica nogometa in ponavadi pogledam zgolj tekme, ki v medijih vzbudijo veliko zanimanja. Tistega dne pa sem se odločila pogledati tudi tekmo, ki si jo drugače ne bi, saj je bilo že jasno pričakovati zmago ene ekipe. Ker je bila tekma dolgočasna, sem se ob gledanju raje osredotočila na jezik. Začela sem bolj pozorno spremljati komentarje, ki jih je komentator podajal gledalcem ob tekmi. Leksemi, ki jih je uporabljal pri določenih podajah in obratih, so me začeli fascinirati. Kmalu zatem se je ponudila odlična priložnost, da si podrobneje pogledam, kako so nogometni leksemi sploh nastali. Svojo idejo sem najprej razvijala v seminarski nalogi z naslovom *Leksemi iz nogometa*,² kasneje pa sem se odločila, da bom tematiko razširila in raziskala še v svojem diplomskem delu.

Nogomet je danes eden najpopularnejših športov, ki ob vsaki tekmi k ekranu televizije/računalnika ali na ogromne stadione privablja milijone gledalcev – moških in žensk. Zakaj je temu tako? Ne verjamem, da lahko kdorkoli pravilno odgovori na to vprašanje. Iz svojih izkušenj in izkušenj bližnjih oseb, ki gledajo nogomet, lahko rečem, da je nogomet igra presenečanja. Ker je z malo sreče lahko vsakdo prvak. Ker nikoli ne veš, kaj se bo v 90 minutah zgodilo. Najpomembnejša pa se mi zdi strast nogometašev, ko se po lepo pokošeni travi podijo za žogo, kot da jim gre za življenje in smrt. Najboljša stvar, ki se človeku lahko zgodi, je, ko lahko počne tisto, o čemer je dolgo sanjal in ima rad. In ko pride do tega trenutka, se človek zavzeto poda na svojo novo pot, prav to pa na zelenicah delajo tudi nogometaši. In v tem trenutku tudi jaz.

¹ Liga prvakov (ang. *UEFA Champions League*) je vsakoletno klubsko nogometno prvenstvo, kjer se med seboj pomerijo najboljši evropski nogometni klubi. Klub z največ zmagami je Real Madrid (zmagali so desetkrat), najboljši strelec pa je Cristiano Ronaldo (Real Madrid) (*UEFA Champions League Statistics Handbook 2015/2016*). Več na strani 20.

² Seminarsko nalogo z naslovom *Leksemi iz nogometa* sem pisala v sklopu predmeta Leksikologija v študijskem letu 2014/2015.

Glede na fantova pripovedovanja o nogometu sem zbrala 62 leksemov (besed in besednih zvez), ki z nogometnim pomenom še **niso** uporabljeni v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (v nadaljevanju *SSKJ*), *Slovenskem pravopisu* (v nadaljevanju *SP*) ali *Slovarju novejšega besedja* (v nadaljevanju *SNB*). V pričujočem delu bom predstavila 30 leksemov, za katere menim, da bi jih morali uvrstiti v **terminološki** (npr. *Nogometni terminološki slovar*³) ali **razlagalni slovar** (tj. *SSKJ*). S to raziskavo želim približati ta šport širši javnosti oz. vsaj bralcem mojega diplomskega dela.

Nogomet ni le igra, ampak način življenja. Ne gre za dejstvo, da se 22 moških podi za žogo, temveč gre za povezovanje ljudi. V slovenščini imajo leksemi svoje specifičnosti na vseh jezikoslovnih ravninah – morfološki, fonološki, sintaktični, besedilni in leksikalni – ki jih ves čas raziskujemo in opazujemo, prav tako pa bi morali gledati tudi na nogomet. Ni samo enodimenzionalen, ampak vsebuje mnogo skritih ravnin – tisto, ki je mene najbolj fascinirala, leksikalno, vam bom predstavila v naslednjih poglavjih.

1.1 Namen in cilji

V svojem diplomskem delu želim predstaviti pomenotvorne in besedotvorne značilnosti eno- in večbesedne novejšje leksike s področja nogometa. V osnovi sem svojo razlago razdelila na tri dele.

V prvem delu bom opisala, kaj novejša leksika sploh je, kako se deli in kakšne načine oblikovanja novejšje leksike poznamo v slovenščini.

V drugem delu se bom osredotočila na zgodovino nogometa – kdaj in kje so začeli igrati nogomet, kako se je igra razvijala skozi čas, katera so osnovna pravila in zakaj je igra tako privlačna milijonom gledalcev. Zagotovo imajo pomembno vlogo pri nogometu tudi globalizacija in mediji, ki so pri igri pustili globoke posledice.

V zadnjem delu pa bom analizirala različne lekseme s tega področja, ki smo jih v slovenščino začeli pridobivati šele v zadnjih letih, zaradi česar je veliko leksemov polcitatnih ali citatnih. Zaradi boljše preglednosti sem jih razdelila na enobesedne in besednozvezne, znotraj teh dveh glavnih skupin pa še na podskupine (*Leksemi, ki so že v SSKJ, vendar so dobili nove pomene*;

³ *Nogometni terminološki slovar* ne obstaja, podan je le avtorčin predlog, kam bi nogometne terminološke izraze lahko zapisali.

Leksemi, ki jih ni v SSKJ, pa bi morali biti; dodani pa sta tudi kategoriji Tvorjenke/Besedne zveze z nadomestnimi sestavinami).

Gradivo bom analizirala pomenotvorno in besedotvorno glede na primernost leksemov za vključitev v terminološki in predvsem razlagalni slovar, kar bom podkrepila s številkami in primeri iz korpusov *Gigafida*, *Kres* in *Nova beseda*. Če bo dejanska raba primerljiva, potem bo beseda ali besedna zveza primerna za terminološki ali razlagalni slovar, drugače pa bo namenjena ponovnemu normativnemu pregledu. Predvidevam pa, da bo dejansko rabo težje ugotoviti, ker izbrani leksemi temeljijo na ustnem prenašanju leksike, ki je v mojem primeru zelo specifična. Mnogo ljudi v pogovorih že uporablja nogometno leksiko, vendar je sama stroka še premlada, da bi bila tudi temeljiteje uporabljena v časopisju/revijah. Predvidevam, da se bo največ pojavitev za ugotavljanje rabe pojavilo z zadetki primerov, ki so bili narejeni preko interneta.

1.2 Opredelitev predpostavk

V diplomskem delu bom preverjala naslednje hipoteze:

PRVA HIPOTEZA: Predvidevam, da so vsi izbrani leksemi tvorjeni in dodeljeni v enega izmed besedotvornih tipov.

DRUGA HIPOTEZA: Predvidevam, da bo večinski delež izbranih leksemov prevzet iz angleščine, nemščine ali francoščine.

TRETJA HIPOTEZA: Predvidevam, da bo najpogostejša oblika besedotvorne tvorbe izpeljanka (navadna in modifikacijska), manj pa bo sestavljenk ali zloženk. Sklopov na tem področju ne predvidevam.

ČETRТА HIPOTEZA: Predvidevam, da bo analiza v korpusih *Gigafida*, *Kres* in *Nova beseda* pokazala, da ima več kot 70 % novotvorjenk število pojavitev z nogometnim pomenom manj kot 50 zadetkov.

PETA HIPOTEZA: Predvidevam, da bom skozi analizo ugotovila, da je vsaj 45 % novotvorjenk (tj. 10 leksemov) primernih za terminološki ali razlagalni slovar (tj. *SSKJ*).

1.3 Metode raziskovanja in opis zbranega gradiva

Moje diplomsko delo je teoretično-praktično. Delno bom povzemala podatke pridobljene iz različne literature in virov, delno pa si bom pomagala s podatki in razlagami, ki sem jih dobila pri neposrednem spraševanju poznane osebe. Začetek bo predstavljala teorija z ugotovitvami in razlagami, drugi del pa bo slovarski.

Metode:

- a) deskriptivna (opis temeljnih besedotvornih in pomenotvornih pojmov);
- b) metoda zbiranja (gradivo je obsegalo 62 leksemov (besed in besednih zvez), najdenih preko spleta in ustnega spraševanja, iz katerih je bilo izločenih 30 leksemov, tj. 48,4 % zbranih leksemov, za katere se predvideva, da bi spadali v terminološki ali razlagalni slovar);
- c) analiza pridobljenih besed in besednih zvez s področja nogometa.

2 NOVEJŠA LEKSIKA

2.1 Opredelitev novejše leksike

Ljudje se skozi različna obdobja našega življenja spreminjamo, skupaj z nami pa se spreminja tudi leksika. Na njene spremembe vplivajo različni zunanji in notranji dejavniki, jezik, ki je živa in prožna tvorba pa se nanje odziva, saj vedno bolj kaže potrebo po ubeseditvi določenih novih spoznanj. Irena Stramljič Breznik v svojem članku O besedi s tvorbenega, izrazijskega in frazeološkega vidika (2004: 347–348) izpostavi, da se globalna povezanost sveta kaže predvsem na področju jezika. Na eni strani globalnost prinaša vpliv tujih jezikov, predvsem angleščine, na vse ravni našega življenja, na drugi strani pa gre za ocene strokovnjakov, da je več kot 90 % medsebojne komunikacije v govorjeni obliki (Bosak 2011 v prav tam: 348), kjer se leksikalne inovacije ustvarjajo. Ker se ustvarjajo ves čas, v vseh časovnih obdobjih, so postale zelo pomemben in nepogrešljiv del leksike nekega jezika. Da pa jih lahko začne uporabljati širša množica, so potrebne določene normativne raziskave, s katerimi se ukvarja **neologija** – veda o raziskovanju novih leksemov.

Naša, slovenska, novejša leksika zajema leksikalno zbirko, ki se je v slovenščini uveljavila v zadnjih nekaj desetletjih. Alenka Gložančev v uvodu k publikaciji *Novejša slovenska leksika* (v povezavi s spletnimi jezikovnimi viri) (v nadaljevanju *NSLSJV*) pojasnjuje, da je to »tisto

besedje, ki se je v slovenščini pojavilo oz. uveljavilo v obdobju približno zadnjih dvajsetih let« s pomembnim dopolnilom, da »še ni obravnavano v SSKJ« (13). Tako leksiko omejuje glede na:

(1) družbene spremembe, ki so se dogajale ob osamosvojitvi Slovenije in se odražajo tudi v jeziku;

(2) izid zadnje knjige SSKJ, temeljnega slovenskega razlagalnega slovarja, v katerem je zbrana glavnina uveljavljenega slovenskega besedja.

Novejša leksika pa je zgolj dodatek uveljavljenih, vendar neraziskanih in neuslovarjenih leksemov, ki s popularnostjo in dejansko rabo pridobivajo na moči, zaradi česar jih postopno dodajamo v že obstoječe slovarje, s čimer opravljamo pomembno delo, saj zbirko ves čas posodabljam.

Termina **novjša leksika** ali **novjše besedje** v jezikoslovju še nista tako ustaljena, kljub temu pa sta najbolj primerna za poimenovanje nove leksike, ki se je pojavila na določeni točki na jezikovnorazvojni časovni osi. Ko razmišljamo, kateri leksemi so novotvorjenke, moramo biti pozorni predvsem na **čas**, ko so nastali v lastnem jeziku oz. ko so bili prevzeti iz tujega jezika. Na novotvorjenke moramo gledati širše. Pri eni **generaciji** bodo obsegale leksiko v krajšem obdobju (bodo zgolj priložnostnice, kratkotrajna posebnost), pri drugi generaciji pa v daljšem (če bodo v njem imele neko vlogo), saj je »za [neko] generacijo [določena] beseda nekaj povsem običajnega, nekaj, kar je vedno obstajalo, za drugo /.../ nekaj povsem novega (Muhvić-Dimanovski 2005: 62 v Štumberger 2015b: 154). Na podlagi teh dveh variabilnih sestavin lahko rečemo, da so »neologizmi /.../ leksemi, katerih čas nastanka je znan in ki jih je večina ljudi jezikovne skupnosti v [nekem] času sicer sprejela, [vendar] jih še vedno dojema kot nove« (Schippan 2002: 244 v prav tam: 154). Imajo potencialno možnost vstopa v leksikalni sistem na podlagi nastanka in njihove vloge v jeziku (Martincova 1972 in 1983 v Stramljič Breznik 2004: 350).

Z vidika denotativnih področij se termina lahko nanašata na različne kulturne, materialne in duhovne vidike današnjega časa. Nove besede, besedne zveze in pomeni obsegajo okoljsko tematiko, popularno glasbo, politiko, mladostniško kulturo, računalništvo, družabne igre, šport ... Zgornja termina nista ozko definirana, kajti že v angleški literaturi se za novjšo leksiko in lekseme uporabljajo drugačni izrazi kot pri nas. V slovenščini je izraz leksem uveljavila Ada Vidovič Muha, ko ga je opisala kot »temeljno poimenovalno enoto, ki je širša

od besede, ker zajema tudi stalne besedne zveze« (2013: 17). Štumberger (2015a: 249) pravi, da je termin leksem na podlagi zgradbe poimenovalne enote resda širši od besede, na podlagi leksikalizacije pa je ožji zaradi vključitve v jezikovni sistem, ki izključuje okazionalizme (priložnostnice, žargonizme, termine).

Novejša leksika na podlagi de Saussurjeve definicije razmerja med vsebino in izrazom zajema dve vrsti leksemov:

(1) lekseme, pri katerih sta nova **izraz** in **pomen** (novo besedje, neologizmi);

(2) lekseme, pri katerih je nov samo **pomen** (neosemantemi) (Kinne 1996: 343 v Štumberger 2015a: 250 in Štumberger 2015b: 153).

Prva skupina je sestavljena iz enobesednih (netvorjenke, tvorjenke, kratice, krajšave) in večbesednih (frazološke in nefrazološke stalne besedne zveze) leksemov, druga pa iz novejše leksike, kjer je starejši izraz dobil nove pomene. Če ima leksem le en pomen, rečemo, da je enopomenski, ko pridobi še dodaten pomen, postane večpomenski. Med enopomenske sodijo različna terminološka poimenovanja znotraj strok, pri večpomenskih pa gre za to, da izraz leksem ustreza več med seboj povezanim pomenom, gre za t. i. homonime oz. enakopisnice/homografe (take so npr. netvorjenke) (Vidovič Muha 2013: 17–18; interno študijsko gradivo 2015).

Nataša Logar (2004: 175–178) pravi, da so tiste novotvorjenke, ki zapolnjujejo poimenovalno praznino (skupina (1)) nujne za normalno delovanje jezika. Ponavadi so taki leksemi nevtralni, razen če so popolnoma novi ali dobijo nov pomen. Novotvorjenke, ki samo drugotno nekaj poimenujejo (skupina (2)) pa so stilno zaznamovane in se rabijo v poročevalstvu. Najpomembnejša razlika med obema skupinama je ta, da so pri prvi leksemi neavtorski, pri drugi pa dobijo dodatna poimenovanja.

2.2 Razdelitev novejšje leksike v skupine

Novejšjo leksiko na podlagi njenega generiranja, tj. tvorjenja nove jezikovne enote iz danih jezikovnih enot po določenem postopku,⁴ avtorji (Gložančev et. al. 2009: 13–15, 37–38) delijo na deset osnovnih skupin.

- (1) Novejšja leksika kot rezultat poimenovalne potrebe za nov predmetni denotat ali na novo definiran pojav kot pojmovni denotat:
 - a. beseda/besedna zveza je nova (npr. *blog, evro, internet, klonirati*),
 - b. beseda/besedna zveza je novoopomenjeni izraz oz. neosemantem (npr. *kolesarske* (hlače), *miška* (rač.); *mečina* = *softver, programska oprema* (rač.)).
- (2) Novejšja leksika kot rezultat jezikovne odprtosti, ki je posledica sodobnih globalizacijskih teženj in medkulturne povezanosti (npr. *coaching, deadline, mainstream; bodybuilder/bodibilder, catering/katering, mousse/mus; ajurveda, feta, liči, origami*).
- (3) Novejšja leksika kot ustreznica za novejšjo prevzeto besedo (npr. *bungee jump/skok z elastiko, medmrežje/internet, wellness/dobro počutje*).
- (4) Novejšja leksika kot posledica determinologizacije,⁵ ki jo omogočajo medijska sredstva (npr. *antagonist, forenzik, genom, lobotomija, solni cvet, trajnostni razvoj*).
- (5) Novejšje tvorjena leksika iz besed, ki so že v SSKJ (npr. *abrahamovec, citatno, okoljevarstvenik*).
- (6) Novejšja leksika kot posledica družbeno-gospodarskih sprememb v 90. letih (npr. *borzništvo, borzno-posredniški*).
- (7) Skupina tvorjenk, ki je nastala s poobčnobesedenjem lastnoimenskega izhodišča (npr. *Barbika/barbika, Google/google, Skype/skype*).

⁴ *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Spletna oblika.

⁵ **Determinologizacija** je premik celotne pomenske zgradbe besede iz samo strokovne v širšo rabo. Vzrok za to je odvisen od aktualizacije denotata. Gre za to, da se termin iz znanstvenega kroga razširi na širši intelektualni krog oseb zaradi splošne rabe (Vidovič Muha 2013: 115, 126).

(8) Mednjo se uvrščajo tudi pisne realizacije govornih kratičnih oblik in tvorjenk iz njih (npr. cede/CD/cedejska, dedeve/DDV/dedevejevski).

(9) T. i. *pogojno novejša leksika* obravnava trajno (domače ali prevzeto) besedje, ki je obravnavano kot novejše zaradi porasta njegove rabe v sedanjem času, ni pa še uslovarjeno v SSKJ (npr. *detektirati, galeristka, servisiranje, urbanost*).

(10) T. i. *potencialno novejša leksika*, ki predstavlja le manjše pravopisnonormativne prilagoditve glede na SSKJ (npr. *alufolija/alu folija, olimpijada/olimpiada, parkinsonov/Parkinsonov*).

V diplomskem delu bom predstavila predvsem besede, ki spadajo v 1. a) in b) skupino, eno sem našla tudi iz 7. skupine. Iskala sem vse neologizme, med tistimi, ki sem jih izbrala za analizo, pa so:

- **na novo tvorjene besede in besedne zveze**, med katerimi je nekaj zakrito prevzetih (s kalki), nekaj pa izraženo prevzetih (citatnih, polcitatnih, sistemsko prevzetih);
- **novejše tvorjenke, katerih besede so že v SSKJ, dodani pa so novi pomeni**;
- leksemi, kjer gre za **poobčnobesedenje lastnoimenskega izhodišča**.

V 1. a) skupino spadajo: *évroгол, fantazist, fêlš, flájšter, krampóni, pênal, sidráš; êna na êna, fantómski gól, hat-trick, stóprocêntna šánsa, zádnya línija, zádnya lóža, zláta žóga, žívi zíd*.

V 1. b) skupino spadajo: *asisténca, búnker, destrúktor, devétka, finišer, lútka, petelínček, pêtka, ruléta, sombrêro, špička, štánga, vodonósec, žonglíranje*.

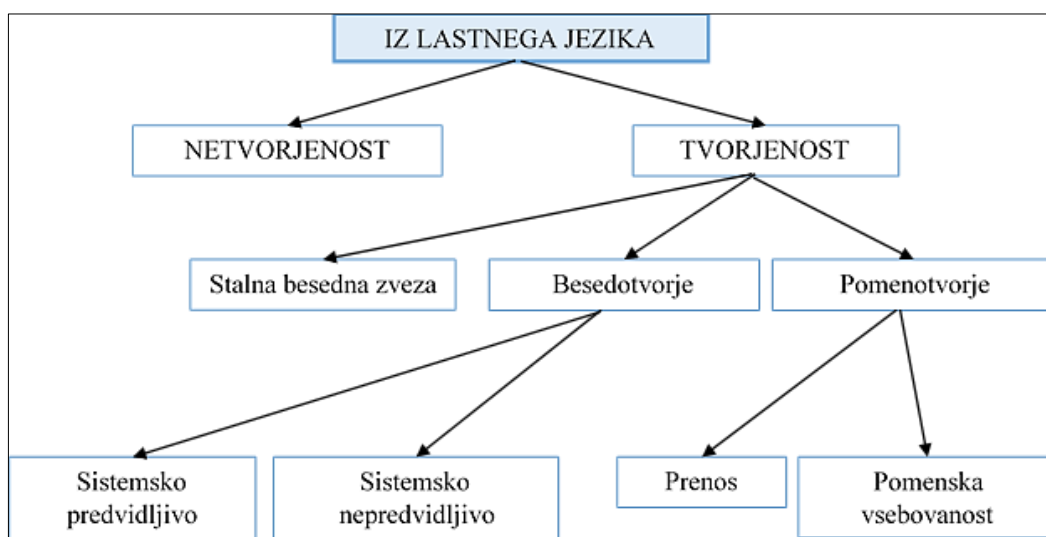
V 7. skupino spada: *oxford*.

Po tem prikazu lahko rečem, da je večji del tvorjenk nastal zaradi potrebe po poimenovanju novega predmetnega denotata, manjši del pa je nastal na podlagi leksemov, ki so že v SSKJ in temeljijo na pomenski vsebovanosti.

2.3 Načini oblikovanja novejšje leksike (poimenovalne možnosti v jeziku)

Poimenovalna možnost je leksem, nosilec abstrahiranega slovarskega pomena, ki je na izrazni ravni lahko beseda ali besedna zveza. Leksem je širši pojem od besede, ki je zgolj strnjen zapis črk/skupek glasov, vanj pa spadajo tudi besedne zveze in kratična poimenovanja.

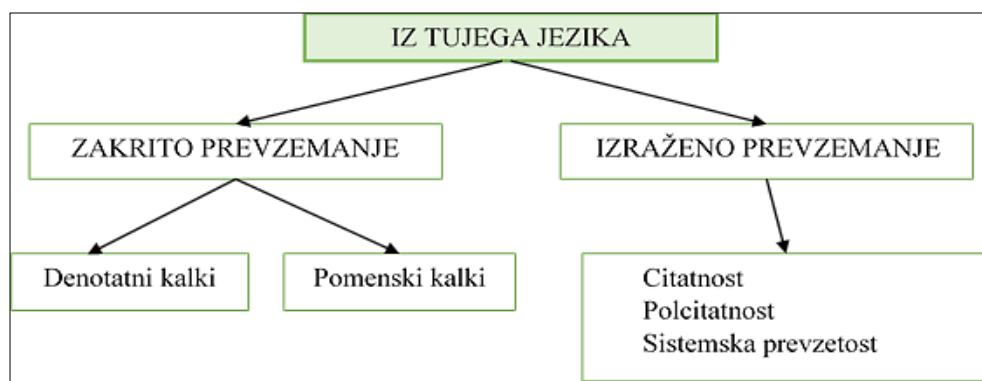
V slovenskem jeziku poznamo poimenovalne možnosti iz lastnega ali tujega jezika. Pri lastnem jeziku (slika 1) moramo najprej ugotoviti ali je nek leksem tvorjen (npr. *hiš-ic-a*) ali netvorjen (npr. *hiša*). Če je tvorjen, ga moramo razčleniti po treh skupinah; najprej preverimo ali obravnavamo besedo ali stalno besedno zvezo, nato pa naredimo še besedotvorno in pomenotvorno analizo. Stalna besedna zveza po govornem dejanju ne razpade (npr. *prenosni računalnik*, *dnevna soba*, *potni list*), medtem ko besedam lahko ves čas dodajamo ali odvezujemo obrazila in pomene ter jih uvrščamo v sistemsko predvidljive ali sistemsko nepredvidljive postopke.

Slika 1: Poimenovalne možnosti v jeziku - iz lastnega jezika

Vir: Ada Vidovič Muha, 2013: *Slovensko leksikalno pomenoslovje*.

Pri poimenovalnih možnostih v tujem jeziku (slika 2) pa preverjamo, če gre pri leksemu za zakrito prevzemanje (kalkiranje) iz denotatnih ali pomenskih kalkov, med slednje spada prevzemanje iz globalizmov, internacionalizmov ali drugih jezikov, ali izraženo prevzemanje, ko imamo besede/besedne zveze za citatne, polcitatne in sistemsko prevzete.

Slika 2: Poimenovalne možnosti v jeziku - iz tujega jezika

Vir: Ada Vidovič Muha, 2013: *Slovensko leksikalno pomenoslovje*.

2.3.1 Iz lastnega jezika

2.3.1.1 O besedotvorju

2.3.1.1.1 Zgodovina

Slovenska skladenjska besedotvorna teorija temelji na dejstvu, da je tvorjenka le pretvorba skladenjske podstave. Začetki izvirajo iz ženevskega desaussurjevskega in ballyjevskega razumevanja jezika kot strukturne celote, ki temelji na določenih sintagmatskih in paradigmatskih razmerjih. Osnova sintagmatskega razmerja je možnost pretvorbe besedotvorne morfematike v določeno skladenjsko zvezo. Takšno razumevanje besedotvorja najdemo tudi pri poljskem jezikoslovcu W. Doroszewskem in njegovem delu *Kategorie słowotwórcze*, kjer zapiše, da je vsaka tvorjenka dvodelna (sestavljena iz besedotvorne podstave in obrazila), kar je posledica dvodelnosti podredne podstavne skladenjske zveze, tj. jedra in razvijajočega člena. Na podlagi tega je ločil samostalniške tvorjenke v dve skupini: (1) »tisti, ki ...« (uporabljen za vršilca dejanja, nosilca stanja); »tisto, kar ...« (uporabljeno za predmet), (2) »to, da ...« (za vse abstraktnosti). Skupina (1) spada v osebkov tip, skupina (2) v povedkovega (Vidovič Muha 2011: 15–17).

2.3.1.1.2 Besedotvorni pristopi

V slovenski besedotvorni teoriji poznamo dve vrsti besedotvornih pristopov. Besedotvorni proces po Toporišiču poteka na ravni govora (*parole*), pri Vidovič Muhi pa na ravni jezika (*langue*) (Stramljič Breznik 2006: 26). Oba jezikoslovca sta črpala svoje izsledke iz skoraj dvestoletne zapuščine naših starejših slovničarjev, ki so delovali v treh smereh (prav tam: 7):

- (1) **Slovensko-nemška normativna protistava:** Slovničarji (Valentin Vodnik, Peter Dajko, Fran Metelko) so značilnosti slovenskega besedotvorja primerjali z nemškimi in slovanskimi značilnostmi ter slovniciami.
- (2) **Oblikoslovno-pomenski pristop:** Najpomembnejši predstavnik je Fran Miklošič, ki je slovenske značilnosti primerjal s slovanskimi značilnostmi in pristopom, izhajal pa je iz oblikoslovno-pomenskih lastnosti tvorjenk.
- (3) **Skladenjski pristop:** Začetnik skladenjske teorije je Anton Breznik, ki je z razpravo *Zloženke v slovenščini* jasno prikazal skladenjska merila pri delitvi zloženk. Kasneje pa je naše besedotvorje obogatilo še Bajčevo *Besedotvorje slovenskega jezika I–IV*, kjer se ni osredotočal na pomen, ampak tvorbo obrazil.

Jože Toporišič (1926–2014) je bil človek z neverjetnim čutom za slovenščino, ki jo je pomagal raziskovati do bršen del svojega življenja. Na področju jezikoslovja in stilistike je napisal in objavil več kot 2000 prispevkov. Obravnaval je fonetiko, urejal besedotvorje in oblikoslovje, skladnjo, stilistiko, pravopis in pravorečje, raziskoval dialektologijo, zgodovino slovenskega jezika in se ukvarjal s kritiko (SAZU 2013). Bil je začetnik na področju besedotvorja, ki je s šeststopenjskim algoritmom poskušal povezati dve jezikovnostrukturni ravni (skladenjsko in morfemsko). Nastanek tvorjenja novih besed prikaže **vertikalno** (tabela 1).

Tabela 1: Modelni prikaz algoritma Jožeta Toporišiča

I.	izberemo govorno podstavo oz. besedno zvezo iz katere bo nastala nova tvorjenka	<i>kdor misli</i>
II.	izberemo ustrezno obrazilo, s katerim pretvorimo en del govorne podstave	<i>-ec</i>
III.	izberemo sestavine bodoče tvorjenke	<i>misli</i>
IV.	neobraziljenemu delu besede odvzamemo slovnične lastnosti	<i>misl-</i>
V.	razvrstimo besedotvorne prvine (povežemo neobraziljeni del s primernim obrazilom)	<i>misl- + -ec</i>
VI.	odpravimo morfemski šiv in izvedemo glasovne premene	<i>mislec</i>

Vir: Jože Toporišič, 1976: *Slovenska slovnica*.

Ada Vidovič Muha (1940) se je prav tako večino svojega akademskega življenja ukvarjala s stilistiko slovenskega knjižnega jezika. Področja njenega raziskovanja so številčna: od morfologije, tvorbeno-pretvorbeno skladnje, leksikologije, sociolingvistike do raziskovanja razvoja slovenskega knjižnega jezika. Čeprav sta imela z Jožetom Toporišičem različne poglede na slovensko besedotvorno teorijo, ga je kot starosto slovenskega jezika zelo spoštovala. Na eni izmed slovesnosti v njegovo počastitev je dejala, da je »akademik Toporišič intenzivno soustvarjal produktiven čas raziskovanja slovenščine kot modernega polnofunkcionalnega jezika. S svojimi polemičnimi razpravljanji je posegal v družbeni položaj slovenščine in s tem zaznamoval tudi širši slovenski kulturni prostor druge polovice 20. stoletja.« (Pišek 2015).

Njena besedotvorna teorija je na eni strani posodobitev Toporišičeve, na drugi pa se je zelo naslanjala na poljsko besedotvorje, s pomočjo katerega je formalizirala proces tvorbe, slovnična razmerja v skladenjski podstavi in prikazala njihove pretvorbe v sestavinah tvorjenk. Nastanek tvorjenk prikazuje **linearno** (tabela 2), z uporabo oglatih in zavitih oklepajev. Prvi so za zapisovanje predmetnopomenskih sestavin in slovničnih razmerij v skladenjski podstavi, ki se pretvarjajo v obrazilo tvorjenke, drugi pa so za tista slovnična razmerja v skladenjski podstavi, ki se pretvarjajo v obrazilo ali njegov del (Stramljič Breznik 2006: 28–29).

Tabela 2: Modelni prikaz nastanka tvorjenk po Adi Vidovič Muha

<i>misl-ec</i>	← [tisti+ž, ki] misli[-ø], [] →	-ec, misl-
<i>avt-o-cesta</i>	← cesta {za} avt{-e},{ } →	-o-, -cesta, avt-

Vir: Irena Stramljič Breznik, 2006: *Besedotvorje – skripta*.

2.3.1.1.3 Lastnosti tvorjenk

Izhodišče stilistike tvorbeno-pretvorbenega besedotvorja so tri definicijske lastnosti tvorjenke (Vidovič Muha 2011: 23–24). Ker je tvorjenka vedno dvodelna ($T_v = B_{Po} + O$), sta pomembna:

1. *Besedotvorna podstava*, ki je nastala iz neobraziljenih korenskomorfemskih besed v skladenjski podstavi. Toporišič (1976: 163) jo poimenuje govorna podstava, če ji je obrazilo dodano, in podstava tvorjenke, če ji je obrazilo odvzeto.

2. *Obrazilo*, ki je sestavljeno iz enega ali več morfemov kot pretvorba samo slovničnega pomena skladenjske podstave, njenega jedra ali razvijajočega člena. Toporišič (1992: 9) pravi, da je to morphem, ki nadomešča dele govorne podstave.

Vsaka tvorjenka pa določa tudi bistveno lastnost skladenjske pretvorbe, tj. *skladenjsko podstavo* – nestavčno podredno besedno zvezo, katere predmetno- in slovničnopomenske sestavine so pretvorljive v tvorjenko (Vidovič Muha 2011: 331).

Tvorjenke lahko raziskujemo na tvorbeno-pretvorbeni in izrazni ravni. Prvo bom predstavila v poglavju 4.1.1 Besedotvorne vrste in tipi, o izrazni podobi tvorjenke pa govorimo v zvezi z morfološko sestavo obrazil. Poznamo eno- in večmorfemska obrazila, med katerimi ločimo dvo- in več kot dvomorfemska obrazila.

Enomorfemska obrazila so po izvoru in razvrstitvi:

- (1) Priponska, če se razvrščajo desno od BPo. Lahko so pretvorba jedrnega (navadne izpeljanke) ali odvisnega dela (modifikacijske izpeljanke) SPo.
- (2) Predponška, če se razvrščajo levo od BPo. So pretvorba odvisnega dela SPo (sestavljenske).
- (3) Medponška, če se razvrščajo znotraj BPo. So pretvorba slovničnega razmerja znotraj SPo (medponskoobrazilne zloženke).

Dvomorfemska obrazila so po izvoru in razvrstitvi:

- (1) Predponsko-priponska, ki so sestavljena iz predpone (pretvorbe slovničnega pomena) in pripone (pretvorbe zaimenskega jedra). Imenujemo jih tvorjenke iz predložne zveze.
- (2) Medponsko-priponska, ki so sestavljena iz medpone (pretvorbe slovničnega pomena) in pripone (pretvorbe zaimenskega jedra). Imenujemo jih medponsko-priponske zloženke.

Pri več kot dvomorfemskih obrazilih pa poznamo priredne zloženke (Z_{pri}), torej so obrazila sestavljena iz prirednega veznika {in} (Vidovič Muha 2011: 24–25).

2.3.1.2 O pomenotvorju

2.3.1.2.1 Zgodovina

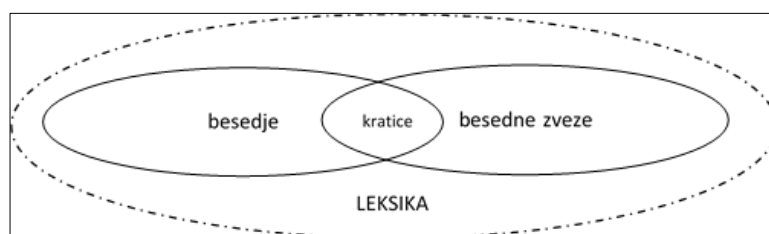
Začetki slovenske leksikografije segajo v sredino 19. stoletja, k že v prejšnjem poglavju omenjenemu Franu Miklošiču, ki je želel predstaviti slovar takratne sodobne slovenščine. V njem je bil opisan pojmovni svet našega prostora, nato pa dodani še primeri iz drugih jezikov. Že napisana Murkov in Janežičev slovar mu nista ustrezala, ker nista vključevala vseh podrobnosti, ki jih je on od slovarja zahteval, zato sta bila zastarela in umetna, saj sta bila sestavljena iz dobršnega dela nemškega besedja, kar je posledično pripeljalo do kalkiranja. Kasneje Levstik v kritiki Cigaletovega nemško-slovenskega slovarja predstavi, da je Miklošič s slovarjem želel prikazati čim bolj aktualizirano različico jezikoslovja v slovenskem jeziku, vendar mu ideja ni najbolj uspela, ker se ni skliceval na veliko virov. Fran Levstik je imel veliko bolj dodelano vizijo o slovarju v svojih *Napakah slovenskega pisanja* (1857/58), kjer bralce prepričuje o tem, da je jezik tisti, ki izraža kulturni in izkušnjski svet. Po njegovem mnenju pa to mišljenje lahko združi le slovar, s katerim bi postali enotni. Zanj niso pomembni denotatni kalki, ki nimajo svojih pojmovnosti v slovenščini, temveč tisti, ki jim lahko dodamo slovensko ustreznico. Temeljni namen slovarja je predstaviti že ustvarjeni jezik, ne pa ustvarjati nek nov svet. Vendar teh vizij dolgo časa ni znal pretvoriti nihče. Prvi, ki se je zavedal vseh nasvetov Miklošiča in Levstika je bil Maks Pleteršnik, ki je s svojim nemško-slovenskim slovarjem (1894/95) presekel vsa pričakovanja. Gre za slovar, ki analizira nemško in slovensko kulturo, saj sta skupaj sobivali dolgo časa, ter daje informacije o njuni prekrivnosti in različnosti. Prikaže živo besedišče 19. stoletja, dodan pa je tudi razvoj jezikovne podobe od 16. stoletja dalje. S tem slovarjem se je začelo obdobje večjega in podrobnejšega raziskovanja našega jezika, ki je vrhunec dosegel z izdajo *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* v petih knjigah (1970, 1975, 1979, 1985, 1991) (Vidovič Muha 2013: 11–16).

2.3.1.2.2 Sintagmatske in paradigmatske lastnosti

Pri pomenotvorju gre za spremembo sintagmatskih ali paradigmatskih lastnosti pomena besede/besedne zveze glede na leksikalno/poimenovalno ali stilistično/preimenovalno vlogo, t. i. prenos. Če se spreminja paradigmatska lastnost, potem ima leksem metaforični pomen; taki so termini iz računalništva (npr. *miška*, *hrošč*). Pri spremembi sintagmatske lastnosti pa lahko dobimo metonimični (npr. *pohištvo iz hrasta*, *razstava olj*) ali sinekdohični (npr. *posaditi hruško : jesti hruško*) pomen. Na drugi strani pa imamo pomensko vsebovanost, kjer

ima motivirajoči pomen določene vsebinske lastnosti, ki se lahko upomenijo v motiviranem pomenu (npr. *mož 1) odrasel človek moškega spola, 2) moški v razmerju do ženske*).

Izrazna podoba v pomenotvorju je vedno hierarhična (slika 3) – leksem in leksika sta nadpomenki besedi in besedišču/besedju. Poimenovalne prvine so tako besede, stalne besedne zveze in leksikalizirane krajšave, med katere spadajo kratična poimenovanja in simboli.

Slika 3: Sestavine leksike

Vir: Ada Vidovič Muha, 2013: *Slovensko leksikalno pomenoslovje*. 26.

2.3.1.2.3 Pomeni leksemov

Leksemi imajo tri različne pomene – dva obvezna (denotativni in kategorialni) in enega izbirnega (konotativni).

Denotativni pomen ima vsak leksem, saj so to lastnosti, ki so del stalnega pomena. Leksemi izražajo pojmovno predstavo sveta, ne da bi subjekt nanjo predhodno vplival. Glede na izvornost pomenskih sestavin (semov) znotraj te kategorije ločujemo *predmetnostni denotativni pomen*, ki je določen z uvrščevalnimi (UPS so sestavljene iz samostalnikov in glagolov) in razločevalnimi (RPS so sestavljene iz pridevnikov in prislovov) sestavinami, in *sporočanje-pragmatični denotativni pomen*, ki ga imajo pragmatično-komunikacijske prvine kot uslovarjeno govorno dejanje (medmet, členek, krajevni prislov).

Kategorialni pomen je določen s kategorialnimi pomenskimi sestavinami (KPS), ki vključujejo tudi besedotvorni pomen. Na eni strani so slovarske kategorialne lastnosti, ki določajo spol, števnost, osebo, vid in intenčnost, na drugi pa so skladijske kategorialne lastnosti, ki določajo število, sklon, čas, naklon in način.

Čeprav je večina leksemov nezaznamovanih in nevtralnih, se lahko ob določenih leksemih ob denotativnem pomenu pojavlja tudi **konotativni** pomen, ki izraža različno intenziteto čustvenih razmerij do določenega denotata na podlagi čustvenosti, kronološkosti in zvrstne stilnosti (kletvice, ljubkovalnice ...). To pomeni, da subjekt po lastni presoji spreminja

denotat. Takšni leksemi ne morejo biti znanstveni termini, saj so odvisni od namere tvorca (Korošec 2015: 7–9).

Glavna razlika med pomenotvorjem in besedotvorjem se kaže v morfemski obremenjenosti tvorjenke – pri pomenotvorju gre le za dodajanje ali odvzemanje pomenov, obrazila pa se ne spreminjajo, pri besedotvorju pa ima tvorjenka glede na motivirajočo besedo vsaj en morfem več (Vidovič Muha 2013: 24).

2.3.2 *Iz tujega jezika*

Jezikovnokulturni vidik ni odvisen zgolj od poimenovalnih možnosti v domačem jeziku, temveč je zanimiv tudi zaradi prevzemanja iz tujih jezikov. V izvornem jeziku so leksemi (besede in besedne zveze) lahko stari, ko pa jim dodamo nove sestavine ali jih prevzamemo v drugih jezikih, postanejo za ta jezik novejši. V našem jeziku imamo možnost zakritega ali izraženega prevzemanja. Zakrito prevzemanje sloni na kalkiranju, tj. dobeseednemu prevzemu besede ali besedne zveze iz tujega jezika, kar pomeni, da se leksem izrazno in oblikovno prevede v drug jezik. Če so kalki denotatni, pomeni, da nimajo lastnega denotata oz. osnove v jeziku prejemniku. Pri takih primerih se uporabljajo izvorni leksemi, ki sprejmejo nekaj značilnosti jezika prejemnika (npr. *boršč*, *kurtizana*, *taverna*). Pomenski kalki v jeziku prejemniku ohranijo prvotni leksem in dobijo tudi svojo sopomenko, saj so narejeni na podlagi pomenskega prevoda. Takšni leksemi so izvorno lahko treh vrst:

- (1) **Internacionalizmi** so iz starih, klasičnih jezikov (grščina, latinščina) in poimenujejo terminologijo na različnih področjih (tehnika, humanistika, naravoslovje ipd.).
- (2) **Globalizmi** so iz globalnih jezikov, v današnjih časih je to angleščina, največkrat pa poimenujejo terminologijo iz računalništva. Od internacionalizmov se razlikujejo zgolj po stopnji globalnosti, razširjenosti.
- (3) Kalki **iz drugih jezikov** pa so ponavadi kalki iz nemščine, hrvaščine ...

Pri izraženem prevzemanju gre lahko za:

- (1) **Citatnost**, ko se leksem v jeziku prejemniku izgovarja in piše enako kot v jeziku dajalcu.
- (2) **Polcitatnost**, ko se ohranja izvorna črkovna osnova, ostale lastnosti pa so že iz jezika prejemnika.
- (3) **Sistemska prevzetost**, ko se leksem vključi v formalni sistem jezika prejemnika.

3 ZGODOVINA NOGOMETA IN IZRAZJE

3.1 Od lokalne igre do svetovnega fenomena⁶

Nogomet je najpopularnejši šport na svetu, ki je v zadnjih desetletjih kljub različnim političnim in ekonomskim pretresom postal pomemben del sodobne družbe (Rožman 2005: 6). Nogometnih navijačev in igralcev nogometa je po svetu nešteto, Juan Vasle pa v knjigi *Fuzbal, tango in polka* (2002: 10) piše, da se kar 3,66 % svetovne populacije ukvarja z nogometom oz. dejavnostmi povezanimi z njim. Postal je nacionalni šport skoraj povsod po svetu, razen v ZDA, Avstraliji in Južni Aziji, kjer so prva mesta zasedli baseball, rugby in kriket (Orejan 2008: 5). Navijačem za igro svojega kluba bije srce, zanje je to način življenja. In prav to je čar vsega.

Začetki nogometa segajo že v čas starih civilizacij. Igre z žogo so poznale družbe od Egipta, stare Grčije in starega Rima do Kitajske (Macdonald 1977 v Šelekar 2010: 5). 2500 pr. Kr. so neke vrste »pranogomet« prvi osvojili Kitajci, okoli 1400 pr. Kr. pa so podobne igre igrali tudi prvotni prebivalci Mehike, ki so prvi začeli uporabljati žogo iz gume. Takšno igro so kasneje od njih prevzeli tudi Maji, za katere je žoga predstavljala sonce, moč in plodnost. Imeli so pravilo, da se mora kapetana ekipe, ki izgubi, žrtvovati bogovom. Kitajci so bili veliko bolj prizanesljivi do poražencev. Njihova popularna igra **Tsu chu** iz dinastije Han je bila sicer groba, kljub temu pa velja za prve začetke nogometa, ker so jo igrali samo z nogami, v 3. stoletju pr. Kr. pa so jo uporabljali tudi za treniranje vojakov.⁷

Igra se je v obdobju Heian (300–600 n. št.) razširila tudi na Japonsko, kjer so jo poimenovali **Kemari**. Igrali so jo ob posebnih slovesnostih, bila je igra poduhovljenosti, nekateri navdušeni Japonci, ki želijo ohranjati tradicijo, jo igrajo tudi v današnjem času.⁸

Kasneje so se z žogo igrali rimski gladiatorji kot ogrevanje pred odhodom v areno ali pred bitkami. Preko Rimljanov in njihovih osvajalskih pohodov je igra prišla tudi na francosko in britansko ozemlje, kjer so jo vzeli za svojo in popularizirali ter globalizirali (Macdonald 1977

⁶ Pri predstavitvi zgodovine in razvoja nogometa sem si pomagala z dokumentarnim filmom History of football: the beautiful game. Origins.

⁷ Vir: History of football really. *The Chinese and Tsu Chu*. Pridobljeno 30. oktobra 2015 na spletnem naslovu: <http://historyoffootballreally.blogspot.si/2009/09/chinese-and-tsu-chu.html>

⁸ Vir: Expert football. *Ancient ball games: The Far East*. Pridobljeno 30. oktobra 2015 na spletnem naslovu: <http://expertfootball.com/wp/?p=707>

v Šelekar 2010: 5). Tisoč let po odhodu Rimljanov so na britanskih tleh poznali vrsto različnih športov z žogami, med njimi pa je bil tudi **srednjeveški nogomet** (ang. *mob football, folk football*), ki so ga igrali zgolj ob večjih praznikih (novo leto, božič). Po nekaterih poganskih legendah naj bi bile prvotne žoge odsekane človeške glave, ki so si jih podajali prebivalci različnih vasi, po drugih pa je žoga predstavljala sonce, ki so si ga podajali, da bi imeli dobro letino. Igra je bila zelo groba, veliko ljudi se je poškodovalo, ko so tekli skozi vasi, kljub temu pa je bila zelo priljubljena. Ker ni spadala v smernice takratnega razvoja, jo je kralj Edward II. leta 1314 poskušal prepovedati, prav tako pa njegovi nasledniki, vendar jim dokončne prepovedi ni uspelo izvesti, zato se je hitro razširila po različnih evropskih državah.

V Firencah v Italiji se je v 16. stoletju razvila igra **calcio**, za katero so bila prva pravila objavljena 1580. Pri tej igri je 27 igralcev uporabljalo roke in noge, med seboj so se lahko pretepali, gol pa je bil, ko je žoga prečkala neko točko na igrišču. Vendar igra ni bila za vse sloje, igrali so jo zgolj bogati aristokrati v času posta.

Nogomet, zelo podoben danšnjemu, se je začel z industrijsko revolucijo v začetku 19. stoletju. Urbana družba ni mogla več zdržati starih, grobih iger, zato se je pojavila potreba po organiziranem športu, ki se ne bi igral po ulicah industrijskih mest, in bi imel zapisana pravila. Javnost takrat ni imela velike želje po igranju nogometa, zato se je umaknil v ozadje, kar je povzročilo, da tudi otroci niso imeli več igre, ki bi njihovo odvečno energijo porabljala, zato so postajali nasilni in neposlušni. Njihovi učitelji so se odločili, da morajo nekaj ukreniti in spremeniti njihovo vedenje. S tem so začeli huligane spreminjati v heroje. Na nogometnem igrišču so se lahko pretepali, zaradi česar te potrebe niso imeli v šolskih klopeh. Šole so razvile različne sisteme igranja z žogo, tako se je poleg evropskega nogometa razvil tudi rugby, ki je postal popularen predvsem v nekdanjih britanskih kolonijah in državah Skupnosti narodov (ang. *Commonwealth*) kot so Wales, Škotska, Irska, Nova Zelandija, Avstralija, Argentina, pa tudi v Južnoafriški republiki, na Japonskem ... (expertfootball).

Leta 1836 so v londonski taverni prostozidarjev ustanovili angleško nogometno zvezo, kar je bil znak, da igra nujno potrebuje neke okvire (Harvey 2005 v Šalekar 2010: 19). Že na srečanju v Cambridgu leta 1848 so določili osnovna pravila igre in definirali določene izraze, vendar se nič ni obdržalo. Ponovno so se dobili dve leti kasneje v Sheffieldu, določili nova pravila in zapovedali, da morajo nasprotna moštva nositi različne barve čepic, da se bodo lahko razlikovali, poleg tega niso vedeli, koliko svobode nošenja žoge naj pustijo, da ne bo

nogomet postal preveč podoben rugbyju. Prvi pravi klub je bil ustanovljen leta 1855 v Angliji in velja za najstarejši nogometni klub na stari celini – Sheffield Football Club (FC), 7 let kasneje pa je bil ustanovljen še najstarejši ligaški klub na stari celini Notts County (prav tam: 19).

26. oktobra 1863 se je 11 londonskih klubov sestalo, da bi se dogovorili o dokončno izoblikovanih pravilih. Poleg poenotenja pravil so ustanovili tudi Angleško nogometno zvezo (ang. *The Football Association*), ki je v začetku vključevala tudi rugby, vendar so se od tega dela kmalu odcepili, ko so sprejeli pravilo, da se z rokami ne sme igrati. Sprejeta pravila pa so bila še vedno zelo nedodelana in velikokrat se je zgodilo, da so igralci v prvi polovici igre igrali nogomet, v drugi pa rugby, prav tako ni bilo določeno število igralcev.

Zametki modernega nogometa se začnejo kazati leta 1871 po ustanovitvi FA pokala (ang. *FA Cup*), ki velja za najstarejši nogometni turnir na svetu, igrajo pa ga še danes. Prva prava mednarodna nogometna tekma je bila igrana med Anglijo in Škotsko leto kasneje. Bila je zelo odmevna in nogomet je začel postajati najbolj priljubljen šport na stari celini. Razvoj industrije je prinesel zmanjšanje števila ur delavnika, zaradi česar so si fantje lahko vzeli tudi kakšno uro prostega časa. Na vprašanje, zakaj je nogomet postal tako zelo priljubljen, kot je danes, pa nihče ne pozna odgovora. Mogoče zato, ker je premagal kulturne, nacionalne in etnične razlike ter začel združevati ljudi (Vasle 2002: 16–18).

Igra se je po letu 1875 začela širiti in prenašati po celotni stari celini (projekti.gimvic). 1885 so začeli nastajati prvi profesionalni igralci nogometa, ki so imeli skoraj tako slabe plače kot delavci v tovarnah. Tri leta kasneje pa se je dvanajst angleških klubov odločilo, da se bo združilo v nogometno ligo (ang. *Football League*), prvo nogometno ligo na svetu.

Zaradi velike popularnosti nogometa so leta 1904 v Zürichu predstavniki sedmih držav (Francija, Belgija, Danska, Nizozemska, Španija, Švedska, Švica) ustanovili svetovno nogometno organizacijo (ang. *FIFA*), v katero je vključenih 209 članic (FIFA 1994), leta 1954 pa tudi evropsko nogometno organizacijo (*UEFA*) (nd-mozirje), ki sta postali nepogrešljivi v svetu nogometa.

Globalizacija⁹ nogometa je močno povezana s kulturnimi, ekonomski in političnimi tokovi Evrope v 19. in 20. stoletju. Prvotno so ga igrali predvsem delavci, ob izobrazbi narodov in hitri ekonomski rasti držav, s katerima se je razvijal tudi nogomet, pa so ga začeli igrati vsi sloji, ne glede na izobrazbo in finančno zmožnost (Giulianotti 1999: 8). Kot pravi Goldblatt (2006: 18), so »starodavna ljudstva [sicer] poznala žogo, a nogomet je bil rojen v sodobnosti.« In za rojstvo modernega nogometa sta krivi industrializacija in globalizacija, ki sta povzročili, da nogomet ni bil več zgolj vaška igra, ampak je postal zapleten sistem, mešanica igre, denarja in velikega pritiska medijev. Nase je z medijsko propagando začel privlačiti množice navijačev, managerjev in sponzorjev, ki so želeli prisostvovati pri nadaljnjem razvoju tega fenomena in imeti svoj delež. Države so začele igrati svoje taktike in svoj način igre. Nogomet se je kmalu razširil tudi v Ameriko in čeprav Anglija velja za začetnico moderne igre, je njen primat na področju najboljšega nogometa kmalu prevzela Latinska Amerika, kjer so razvili popolnoma drugačen stil igranja z bolj dovršeno taktiko in hitrejšimi podajami, tj. »joga bonito«.¹⁰ To ni presenetljivo, saj je Amerika že na splošno vodilna sila v svetovnem kapitalizmu, ki oblikuje ekonomijo in politiko celega sveta (Wright 1999: 19 v Štraus 2009: 26), njeni vplivi pa segajo tudi na kulturno in predvsem športno področje. Globalizacija je povzročila tudi številne migracije nogometašev v različne klube in celo različne države, saj v današnjem svetu ni več pomembna samo ljubezen do nogometa, ampak kako dovršeno in dobro tehniko igranja imaš, da te lahko klub proda po čim boljši ceni. Na žalost se nogomet 21. stoletja ne vrti več okoli igre, temveč denarja.

3.2 Pravila

Čeprav so pravila pisali in dopolnjevali vse od leta 1848, so bila ponovno dopolnjena šele leta 1977, dokončno pregledana in urejena v skladu z pravilnikom *FIFE* pa leta 1997. Najvažnejše spremembe pravil igre, ki so takrat pomembno vplivale na razvoj nogometa, so bile (Harvey 2005 v Šelekar 2010: 20–21; Nogometna zveza Slovenije):

- velikost igrišča je točno določena (1871),
- prepoved igre z roko (1871),
- samo en igralec lahko igra z roko – vratar (1872),

⁹ Jure Štraus (2009: 24–25) navaja, da je definicij globalizacije izpod peresa številnih avtorjev resnično veliko, kljub temu pa jih lahko združimo v pet konceptov. Globalizacija kot: (1) internacionalizacija, (2) liberalizacija, (3) univerzalizacija, (4) amerikanizacija oz. modernizacija, (5) ponovna teritorializacija.

¹⁰ Joga bonito je tehnično dovršena igra (Giulianotti 1999: 26).

- število igralcev je le 11 (1879),
- uvedba prostega strela (1891),
- z vstopom Anglije v *FIFO* so angleška pravila morale uporabljati tudi druge članice (1906),
- sprememba pravila ofsajd s treh na dva igralca (1925).

Današnji pravilniki obsegajo 17 pravil, ki jih morajo upoštevati vsi igralci in sodniki, ki so udeleženi v nogometni tekmi (Nogometna zveza Slovenije; Football Bible; FIFA; UEFA). Pravila si lahko ogledate v prilogi 3.

3.3 Nogometna tekmovanja/lige in rivali

Najbolj znana tekmovanja in lige so (FIFA; UEFA, Nogometna zveza Slovenije):

Svetovno prvenstvo (ang. *FIFA World Cup*) je nogometni turnir, ki ga pripravlja organizacija *FIFA*. Od leta 1930 poteka vsake štiri leta na različnih lokacijah. Turnir se je začel, da bi se nogomet lahko razvijal, vendar je kmalu povzročil navijaško mrzlico in postal najpopularnejši turnir na svetu. Prvi gostitelj tekmovanja je bil Urugvaj leta 1930, kjer je tekmovalo 13 držav iz Evrope ter Severne in Južne Amerike. Danes igrajo države iz vsega sveta, ki se preko kvalifikacij uvrščajo v ožji krog 32 ekip, ki bodo lahko zaigrale na svetovnem prvenstvu.

Evropsko prvenstvo (ang. *UEFA European Championship*) je turnir, ki ga pripravlja organizacija *UEFA*. Poteka vsaka štiri leta od leta 1960 naprej, ko so se med seboj pomerile najboljše evropske državne ekipe. V originalu se je imenoval *UEFA European Nations Cup*, vendar so poimenovanje spremenili leta 1968. Na kvalifikacijah se na nastop na Evropskem prvenstvu bori 54 reprezentanc, od katerih jih gre 24 v ožji krog reprezentanc za zmago (do leta 2012 je bilo možnih le 16 reprezentanc).

Liga prvakov (ang. *UEFA Champions League*) se je prvotno imenovala Evropski pokal (ang. *The European Cup*), saj so državni prvaki igrali na sistem izpadanja. Turnir poteka od leta 1955 in velja za najimenitnejši evropski klubski turnir. V kvalifikacijah sodeluje 78 reprezentanc, v ožji krog reprezentanc za zmago pa jih gre 32.

Liga Evropa ali **Evropska liga** (prej: Pokal UEFA, ang. *UEFA CUP*) je nogometno tekmovanje za evropske klube, ki ga organizira evropska nogometna zveza *UEFA*. Prvič je bila izvedena 1971. V njej igra 48 reprezentanc, ki so se uvrstile glede na svoje rezultate v državnih tekmovanjih (klubi, ki se uvrstijo za mesta, ki vodijo v Ligo prvakov).

Vsaka država ima tudi svoja državna tekmovanja, najbolj gledana in širše znana so:

- angleška profesionalna liga **Premier League** (tekmuje 20 ekip, med katerimi na koncu sezone ekipa z največ točkami zmaga);
- španska profesionalna liga **Primera Division** ali **La Liga (Liga BBVA)** (tekmuje 20 ekip, zadnje 3 na koncu sezone zaradi neuspeha odidejo v drugo ligo);
- nemška profesionalna liga **Bundesliga** (tekmuje 18 ekip).

Trenutno največji evropski rivali, ki vedno poskrbijo za razburljive medsebojne derbije so:

- Arsenal - Tottenham
- Manchester United – Liverpool
- AC Milan – Inter
- AC Milan – Juventus
- Dortmund Borussia – Bayern
- Partizan – Crvena zvezda
- FC Celtic – Rangers
- Barcelona – Real Madrid
- Olympiakos – Panathinaikos
- Galatasaray – Fenerbahce
- Ajax – PSV Anhalt
- Dinamo Kijev – FC Šahtar Donjeck
- Dinamo Zagreb – Hajduk
- Marseille – Paris Saint-Germain FC
- Benfica – Porto
- Olimpija – Maribor
- Rapid – Austria

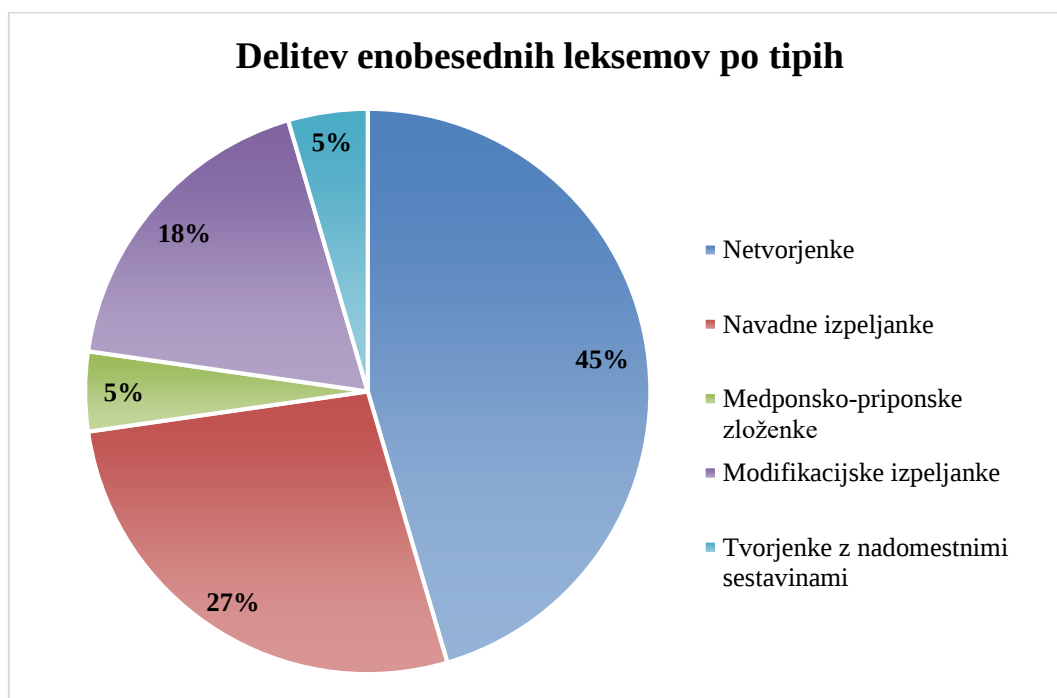
4 ANALIZA ZBRANEGA GRADIVA

4.1 Enobesedni leksemi

Med 62 leksemi (besedami in besednimi zvezami) sem si za analizo izbrala 22 enobesednih leksemov, pri katerih bom skozi določevanje besedotvornih vrst, tipov in korpusne analize poskusila ugotoviti, če na podlagi zbranih podatkov ustrezajo kriterijem za umestitev v terminološki ali razlagalni slovar (tj. SSKJ).

Med vsemi 22 enobesednimi leksemi sem našla (graf 1):

- 10 netvorjenk;
- 6 navadnih izpeljank;
- 1 medponsko-priponska zloženska;
- 4 modifikacijske izpeljanke;
- 1 tvorjenka z nadomestnimi sestavinami.

Graf 1: Delitev enobesednih leksemov po tipih

4.1.1 Besedotvorne vrste¹¹

Izpeljevanje je pretvarjanje skladenjske podstave v priponsko obrazilo (npr. ples|a||ec ← ta, ki pleše; načrt|ova|ti ← delati načrt; podbrad|ek ← to, kar je pod brado; upokoj|iti ← dati v pokoj; sestr|ica ← ljuba sestra; stol|ček ← majhen stol).

Zlaganje je pretvarjanje skladenjske podstave v besedo z medponskim obrazilom (npr. zob|o|treb|ec ← to, s čimer trebimo zobe, avt|o|ličar ← ličar za avto, resnic|o|ljub|en ← tak, ki ljubi resnico).

Sestavljanje je pretvarjanje skladenjske podstave v besedo s predponskim obrazilom (npr. med|naslov ← vmesni naslov, pra|domovina ← nekdanja domovina).

Sklapljanje združuje vse sestavine skladenjske podstave v eno besedo (npr. ne|bodi|ga|treba, bog|si|ga|vedi|kdo).

4.1.2 Besedotvorni tipi

V skladenjskem besedotvorju lahko pretvarjamo tri sestavine: jedro (x_1), odvisni del (x_2) ali podredno slovnično razmerje med njima (vezniki, predlogi). Glede na to, kateri del se obrazili, lahko ločujemo tri podredne besedotvorne tipe (od a do c) in enega prirednega (č). Tvorbeni tipi so lahko sistemski ali nesistemski. Sistemska tipa sta iz skladenjske podstave (predvidljivo tvorjenje) in iz govorne podstave (nepredvidljivo tvorjenje – sklapljanje). Nesistemska tipa sta krajšavnost in poenobesedenje (Vidovič Muha 2011: 27–31; 2013: 23; interno študijsko gradivo 2014).

Tip (a)

SPo → (a) [x_1]/ x_2 , pri čemer je x_1 → Zaim, x_2 → Sp, [] → P/Op, npr. *mislec*, *dokolenka*, *vrhovodec*. V to skupino spadajo:

- (a₁) **Navadne izpeljanke (In)** imajo v odvisnem delu eno predmetnopomensko besedo. Obrazilo je enomorfemsko priponsko.
- (a₂) **Tvorjenke iz predložne zveze (Tpz)** imajo v prilastkovem odvisniku (x_2) eno predmetnopomensko besedo v predložnem sklonu. Obrazilo je sestavljeno in predpone in pripone – dvomorfemsko predponsko-priponsko.

¹¹ Vir: interno študijsko gradivo 2014

- (a₃) **Medponsko-priponske zloženske (Z_{m-p})** imajo v prilastkovem odvisniku (x₂) med dvema predmetnopomenskima besedama skladijsko razmerje. Obrazilo je sestavljeno iz medpone in pripone – dvomorfemsko medponsko-priponsko.

Tip (b)

SPo → (b) ^{x₁}{/}x₂, pri čemer je x₁ → -Zaim ali -Glagp, (navadno Sam1), x₂ → -Sp, { } → Om, npr. avtogaraža, golfigrišče.

Medponskoobrazilne zloženske (Z_{om}) so vezane zgolj na tvorjenke, kjer se SPo pretvarja v slovnični pomen, njegov nosilec pa je predlog »za« s tožilniško končnico. Takšne zloženske imajo enomorfemsko medponsko obrazilo.

Tip (c)

SPo → (c) [x₂]/x₁, pri čemer je x₂ lahko tudi desno, [] → Op ali Opr, npr., metuljček, pradomovina. V to skupino spadajo:

- (c₁) **Modifikacijske izpeljanke (Im)** imajo v x₂ lahko količinsko pridevniško besedo (števnik več, veliko) ali lastnostni pridevnik s pomenom pozitivnega/negativnega čustvenega razmerja. Obrazilo je enomorfemsko priponsko.
- (c₂) **Sestavljenke (Se)** imajo v x₂ pravi vrstni pridevnik, ki tvori s samostalniškim jedrom stalno besedno zvezo. Lahko izraža časovno ali hierarhično razmerje. Obrazilo je enomorfemsko predponsko.

Tip (č)

SPo → (č) x₁ {+} x₁ {+} x₁ {+} ..., { } → M/Om, npr. slovensko-angleški.

Priredne zloženske (Z_{prir}) so vezane na priredno razmerje v SPo, kjer se obrazili priredni veznik »in«.

4.1.3 Besedotvorni pomen v ožjem in širšem smislu

Za besedotvorni pomen Vidovič Muha (2011: 82–91) pravi, da je to pomen, ki ga dobi tvorjenka v besedotvornem postopku. Tvorjenke je mogoče pretvorbno povezati s skladno povedi, saj je besedotvorni pomen vedno pretvorba ene izmed sestavin pomenske podlage (propozicije) povedi. Besedotvorni pomen v širšem smislu ima vsaka tvorjenka, saj je določen

z obrazilom. Besedotvorni pomen v ožjem smislu pa je namenjen zgolj specifični skupini samostalniških tvorjenk tipa (a) – samostalniškim izpeljankam, medponskoobrazilnim zloženkam in tvorjenkam iz predložne zveze.

Tabela 3: Ožji besedotvorni pomeni

BESEDOTVORNI POMEN		PRETVORBA
Dejanje (De), lastnost (L), stanje (S)	<i>to, da</i>	povedje
Vršilec dejanja (Vd), nosilec lastnosti (Nl), nosilec povezave (Np)	<i>tisti, ki+</i>	potencialni prvi delovalnik s podspolom živosti
Predmet za dejanje (Pd), predmet kot nosilec lastnosti (Pl), predmet kot nosilec povezave (Pp)	<i>tisti, ki-</i>	potencialni prvi delovalnik s podspolom neživosti
Rezultat dejanja (Rd)	<i>to, kar</i>	potencialni četrti delovalnik
Sredstvo dejanja (Sd)	<i>to, s čimer</i>	potencialni šesti delovalnik
Mesto dejanja (Md), mesto, kjer je kdo oz. kaj (Mkk)	<i>tam, kjer</i>	krajevne okoliščine
Čas dejanja (Čd), čas, kjer je kdo oz. kaj (Čkk)	<i>tedaj, ko</i>	časovne okoliščine

Vir: Ada Vidovič Muha, 2011: *Slovensko skladijsko besedotvorje*. 82–91.

4.1.4 Leksemi, ki so že v SSKJ, vendar so dobili nove pomene

4.1.4.1 Netvorjeni leksemi¹²

búnker ^(SSKJ) -ja m	
Leksem ni tvorjen (bunker ø), ima pa že svoje geslo z drugačnim pomenom v SSKJ. Prevzet je prek nem. iz ang. bunker 'prostor za shranjevanje premoga', gre za citatni zapis.	
<i>Taktika, kjer se igralci razporedijo v dve vrsti, ostanejo v kazenskem prostoru in nasprotni ekipi ne pustijo v bližino gola: igrati bunker/catenaccio /avtobus.</i>	
Časnikarji obtožujejo selektorja Otta Barića, da je izbral napačno taktiko, saj hrvaški nogometaši niso imeli nobenih rešitev, da bi »razbili« slovenski bunker . (Vir: DELO, 2003)	
Gigafida	94* ¹³
Kres	67
Nova beseda	134*
Sopomenki za ta leksem sta tudi catenaccio (GF: 89 zadetkov, Kres: 0 zadetkov, NB: 30 zadetkov) in avtobus (GF: 0* zadetkov, Kres: 0* zadetkov, NB: 0* zadetkov). Catenaccio je citatna beseda, ki smo jo prevzeli iz italijanščine. Ávtobus je medponskoobrazilna zloženka (ávt o bus).	

lútka ^(SSKJ) -e ž	
Leksem ni tvorjen (lutk a), ima pa že svoje geslo z drugačnim pomenom v SSKJ. Prevzet je iz hrv. in srb. lútka 'lutka, pupa', gre za citatni zapis.	
<i>Igralec s telesom nakaže, da bo šel v eno smer, nato pa se premisli in preigra tekmeca z drugo smerjo; s svojim gibanjem prevara nasprotnika: igrati lutko, biti lutka.</i>	
Gigafida	0*
Kres	0*
Nova beseda	0*

¹² Slovarski sestavki bodo sestavljeni iz novotvorjenke, besedotvorne analize, besedotvornih tipov in pomenov, pomena besede, primera konteksta novotvorjenke in vira ter pojavitve v korpusih *Gigafida*, *Kres* in *Nova beseda*. Zanimivosti bodo dodane na koncu tabele.

¹³ Ob visokem številu pojavitev sem pregledala 1000 zadetkov. Pri številki bo to vidno z dodatno označbo – zvezdico.

ruléta^(SSKJ) -e ž	
Leksem ni tvorjen (rulét a), ima pa že svoje geslo z drugačnim pomenom v <i>SSKJ</i> . Prevzet je prek nem. iz frc. roulette ‘kolesce’, gre za pomenski kalk.	
<i>Poteza, ko igralec v gibanju najprej z eno, nato pa še z drugo nogo stopi na žogo, da ohranja njeno smer, medtem ko se igralec sam obrne za 360°: igrati ruleto.</i>	
Gigafida	0*
Kres	0
Nova beseda	0

sombrêro^(SSKJ) -a m	
Leksem ni tvorjen (sombôr o), ima pa že svoje geslo z drugačnim pomenom v <i>SSKJ</i> . Prevzet je preko nem. in ang. iz špn. sombrero ‘senca’, gre za citatni zapis.	
<i>Igralec žogo z nogo, ki je za stojno nogo, dvigne v zrak, nato pa jo z drugo nogo pošlje čez svojo glavo: narediti sombrero.</i>	
Gigafida	0
Kres	0
Nova beseda	0

štánga^(SSKJ) -e ž nižje pog.	
Leksem ni tvorjen (štáng a), ima pa že svoje geslo z drugačnim pomenom v <i>SSKJ</i> . Prevzet je iz nem. Stange ‘drog’, gre za sistemsko prevzetost.	
<i>Prečka ali zgornji del gola: streljati v štango; zadeti štango.</i>	
"Bolj zaslužili zmago?" Bayern je zadel štango in prečko pa boljši so bili, res pa da so obe ekipe mel velik priložnosti in rezultat bi mogel biti 4:3 za Bayern ne pa 1:0 (Vir: 24ur.com, 2011)	
Gigafida	10
Kres	7
Nova beseda	1

4.1.4.2 Tvorjeni leksemi

TVORJENKE TIPA A

Navadne izpeljanke

asisténca ^(SSKJ) -e ž	
Leksem je navadna izpeljanka, ki je z drugačnim pomenom že vključena v SSKJ. Prevzet je prek nem. in frc. iz lat. assistere 'pomagati, stati ob strani', gre za sistemsko prevzetost.	
asist én c a > to, da se asistira (dejanje)	
<i>Podaja, s pomočjo katere igralec doseže gol; za dosego enega gola se smatra največ dvojna podaja: dati asistenco; narediti asistenco.</i>	
Čeprav je od treh golov Zlatko Zahovič dosegel dva, pa je bil osrednji junak obeh tekem nekdanji goriški napadalec Milan Osterc z golom in dvema <u>asistencama</u> . (Vir: Ekipa, 2000)	
Gigafida	35*
Kres	27
Nova beseda	28*

destrúktor ^(SSKJ) -ja m	
Leksem je navadna izpeljanka, ki je z drugačnim pomenom že vključena v SSKJ. Prevzet je iz ang. destructor 'uničevalec', gre za sistemsko prevzetost.	
destrúkt or > tisti, ki je povezan z destrukcijo (nosilec povezave)	
<i>Igralec z največ pretečenimi kilometri, zaradi katerega je sredina terena najbolj razrita: biti destruktor.</i>	
Boateng je vezi glavni igralec oz. izjemno poživi igro, Pirlo denimo je kljub počasnosti fantazista ekipe ki je letos dobro igral ko je bil zdrav....Ambrosini ki je glavni <u>destruktor</u> . (Vir: 24ur.com, 2011)	
Gigafida	16
Kres	3
Nova beseda	0

finišêr^(SSKJ) -ja m	
Leksem je navadna izpeljanka, ki je z drugačnim pomenom že vključena v <i>SSKJ</i> . Izhaja iz besede finiš, ki je prek nem. prevzeta iz ang. finish 'konec', gre za sistemsko prevzetost.	
finišêr > tisti, ki finišíra (vršilec dejanja)	
<i>Napadalec, ki se preživlja zgolj s končnim oz. zadnjim, odločilnim udarcem: biti finišer.</i>	
samo to bo pol huda konkurenca v napadu... gomez kot najboljši strelec, muller kot izjemno gibljiv in odličen finišer in olić, najboljši v bayernu lansko sezono zraven robbna, tu je še za mnoge odpisan kloše, ki nai bi odšel, ampak ni uradno! =)	
(Vir: 24ur.com, 2011)	
Gigafida	3
Kres	1
Nova beseda	0

žongliranje^(SSKJ) -a sr	
Leksem je navadna izpeljanka, ki je z drugačnim pomenom že vključena v <i>SSKJ</i> . Beseda žongler je prevzeta prek nem. iz frc. jongleur 'cirkusant, potujoči pevec', gre za sistemsko prevzetost.	
žongl ír a nje > to, da se žonglíra (dejanje)	
<i>Obdržati žogo v zraku s katerimkoli delom telesa, razen z rokami: žonglirati; nogometaš je žongliral z žogo.</i>	
Pred uvodnimi srednjeprogaškimi krogi je Katanec s petminutnim žongliranjem zabaval korejske varnostnike in potrdil, da tudi v tej domeni - da o maratonu, stopnicah in trebušnjakih ne govorimo - presega večino svojih igralcev.	
(Vir: DELO, 2002)	
Gigafida	0*
Kres	0
Nova beseda	3

Medponsko-priponske zloženke

vodonósec ^(SSKJ) -sca m	
Leksem je medponsko-priponska zloženka, ki je z drugačnim pomenom že vključena v SSKJ. Prevzet je iz nem. Wasserträger, gre za pomenski kalk.	
vod o nós ec > tisti, ki nosi vodo (vršilec dejanja)	
<i>Igralec, ki nikdar ne strelja na gol, ampak ščiti hrbet soigralcem: biti vodonósec.</i>	
No, po drugi strani športnik brez smisla za politikanstvo ne more računati, da bo zvezda, razen če ni nogometaš v Italiji, državi, ki je leta 2000 kot menda edina na svetu v svojem izboru za nogometaša stoletja izbrala branilca in ne napadalca, oziroma države, v kateri trenutni pop hit govori o življenju »halfov«, vodonoscev s sredine terena, ki redko dajo gol, zato pa pretečejo največ kilometrov na tekmo. (Vir: Dnevnik, 2007)	
Gigafida	5
Kres	1
Nova beseda	0

TVORJENKE TIPA C

Modifikacijske zloženke

devétka ^(SSKJ) -e ž	
Leksem je modifikacijska izpeljanka, ki je z drugačnim pomenom že vključena v SSKJ. Prevzet je iz nem., rus., češ., hrv. in srb. Če je iz nem., gre za pomenski kalk, če je iz hrv. in srb. pa za citatni zapis z dodanim obrazilom za manjšalnost.	
devét ka > majhna devét (manjšalnost)	
<i>Napadalec, ki igra pred golom: biti devétka.</i>	
Slovenska devetka , mister gol, nočna mora vratarjev, gentleman v nogometnih čevljih, mister 60 minut, to je le nekaj vzdevkov, ki smo jih svojčas pripisali Sašu Udoviču, fantu, ki je spadal med zaščitne znake nogometne reprezentance. (Vir: Dnevnik, 2000)	
Gigafida	5
Kres	2
Nova beseda	4

pêtk ^(SSKJ) -e ž	
Leksem je modifikacijska izpeljanka, ki je z drugačnim pomenom že vključena v <i>SSKJ</i> . Prevzet je iz rus., češ., hrv. in srb. péta, kjer gre za citatni zapis in dodano obrazilo za manjšalnost.	
pêt k a > majhna pêta (manjšalnost)	
<i>Podaja ali gol s peto: igrati s pêtko.</i>	
Palermo je v pol ure spoznal, da gre za izjemno posrečeno kombinacijo igralcev, dovolj kvalitetnih, pogumnih in toliko razigranih, da so si upali žoge podajati s petkami . (Vir: rtvslo.si, 2010)	
Gigafida	7*
Kres	4*
Nova beseda	0*

špička ^(SSKJ) -e ž pog.	
Leksem je modifikacijska izpeljanka, ki je z drugačnim pomenom že vključena v <i>SSKJ</i> . Prevzet je iz nem. Spitze 'konica', gre za sistemsko prevzetost.	
špíč k a > majhna špíca (manjšalnost)	
<i>Gol ali podaja s konico stopala: streljati s špičko.</i>	
Vratarja? Valdes, ki ga neupravičeno preveč kritizirajo, je branil vrhunsko, van der Sar bi lahko bolje posredoval pri prvem голу, toda Eto'ojeva ' špička ' ga je presenetila. (Vir: Delo, 2009)	
Gigafida	10
Kres	0
Nova beseda	1

petelínček ^(SSKJ) -čka m	
Leksem je modifikacijska izpeljanka, ki je z drugačnim pomenom že vključena v <i>SSKJ</i> .	
petelín č ek > majhen petelín (manjšalnost)	
<i>Ogrevalna igra nogometašev, kjer sta en ali dva igralca v sredini, ostali pa jima podajajo žogo: igrati petelinčka.</i>	
Barca je igrala petelinčka z njimi, "belemu sekretu" toliko podaj s petami ni uspelo v petih sezonah:)...s treningi vred!	

(Vir: 24ur.com, 2010)	
Gigafida	3*
Kres	1
Nova beseda	0

4.1.5 Leksemi, ki jih ni v SSKJ, pa bi morali biti

4.1.5.1 Netvorjeni leksemi

fêlš -a m pog.	
Leksem ni tvorjen (fêlš -ø), prav tako še nima gesla v SSKJ. Leksem je sistemsko prevzet in podomačen, kar se vidi po črki š, ni pa znano, iz katerega jezika je prevzet – verjetno iz nemščine ali angleščine.	
<i>Zavrtinčena žoga, ki med letom zavije navzven ali navznoter, odvisno, ali je brcnjena z zunanjo ali notranjo stranjo noge: streljati felš.</i>	
Božičič je sprejel žogo na sredini igrišča in s prefinjenim zunanjim felšem poslal v ogenj Ipavca.	
(Vir: Ekipa, 2008)	
Gigafida	6
Kres	0
Nova beseda	0

flájšter -ra m pog.	
Leksem ni tvorjen (flájšter -ø), prav tako še nima gesla v SSKJ, ker v pogovornem jeziku pomeni obliž, za katerega geslo že obstaja. Prevzet je iz nem. Pflaster 'obliž, obveza'.	
<i>Tesno pokrivanje nasprotnika, ki ga izvaja t. i. igralec naloge: igrati flajšter; dobiti flajšter ob sebe.</i>	
Če igra Zlatko in dobi flajšter , igralca, ki bo ob njem 90 minut, to drugemu špic igralcu omogoča več prostora. Če si pravi špic igralec, boš to izkoristil, to je pozitivno.	
(Vir: Mladina, 2002)	
Gigafida	3
Kres	0
Nova beseda	0

krampóni m nav. mn.	
Leksem ni tvorjen (krampón i), je pa vedno v množinski obliki in še nima gesla v <i>SSKJ</i> . Prevzeta je iz ang. crampons.	
<i>Čepi na spodnji strani kopačk:</i> imeti aluminijaste krampone na kopačkah.	
Ko mi je s tistimi kramponi priletel v nogo, sem mislil, da mi jo bo odtrgal. (Vir: Stop, 2003)	
Gigafida	19
Kres	0
Nova beseda	1

oxford -a m	
Leksem ni tvorjen (oxford -ø), je pa polcitaten, ker ga sklanjamo po slovenskih pravilih.	
<i>Igralec preskoči žogo in si jo potem izza lastnega hrbta dvigne naprej, tako da njemu in morebitnemu nasprotniku preleti preko glave ter pade nekaj metrov naprej na tla: narediti oxford.</i>	
Cimetov oxford , Zlatkove prečke, Jagodovi odbitki in vzhičena ženska publika (Vir: Delo, 2002)	
Gigafida	1*
Kres	0*
Nova beseda	0

pênal -a m	
Leksem ni tvorjen (pênal -ø). Prevzet je iz ang. penal/penalty in je polcitaten, ker ga sklanjamo po slovenskih pravilih.	
<i>Kazenski strel na gol z razdalje enajst metrov, enajstmetrovka:</i> streljati penal.	
Kakorkoli gledamo ta prekršek je dejstvo, da bi 90% sodnikov dosodilo penal , večina pa bi pokazala tudi rdeči karton Evraju, kar bi bil velik hendikep za povratno tekmo. (Vir: 24ur.com, 2011)	
Gigafida	338*
Kres	163
Nova beseda	27

4.1.5.2 Tvorjeni leksemi

TVORJENKE TIPA A

Navadne izpeljanke

fantazíst -a m	
Leksem je navadna izpeljanka, ki v SSKJ še nima gesla. Leksem fantazija je prek nem. prevzet iz lat. phantasia 'misel, privid'.	
fantaz íst > tisti, ki je povezan s fantazíjo (nosilec povezave)	
<i>Igralec z najmanj pretečenimi kilometri, ki ima neko idejo o napadu: biti fantazist.</i>	
V vrsti azzurrov ni več fantazista Francesca Tottija in branilca Alessandra Neste. Ne glede na to v taboru modrih zatrjujejo, da so še vedno lačni zmag in druge zaporedne lovorike. (Vir: Polet – priloga Dela, 2008)	
Gigafida	17
Kres	0
Nova beseda	8

sidráš -a m pog.	
Leksem je navadna izpeljanka, ki še nima gesla v SSKJ. Prevzet je iz hrv. sidraš, gre za citatni zapis.	
sidr áš > tisti, ki je povezan s sídrom (nosilec povezave)	
<i>Igralec, ki je ves čas tekme v kazanskem prostoru, in čaka na žogo: imeti sidraša; biti sidraš.</i>	
Še zlasti vpoklic Tignja je veliko presenečenje, čeprav se zdi selektorjeva odločitev razumljiva. Glede na slog igre ferske reprezentance in pričakovanega razmerjem moči na igrišču, je namreč moč pričakovati, da bodo naši nogometaši v kazanskem prostoru Ferceev potrebovali tudi iznajdljivega sidraša . (Vir: DELO, 2001)	
Gigafida	11
Kres	1
Nova beseda	15

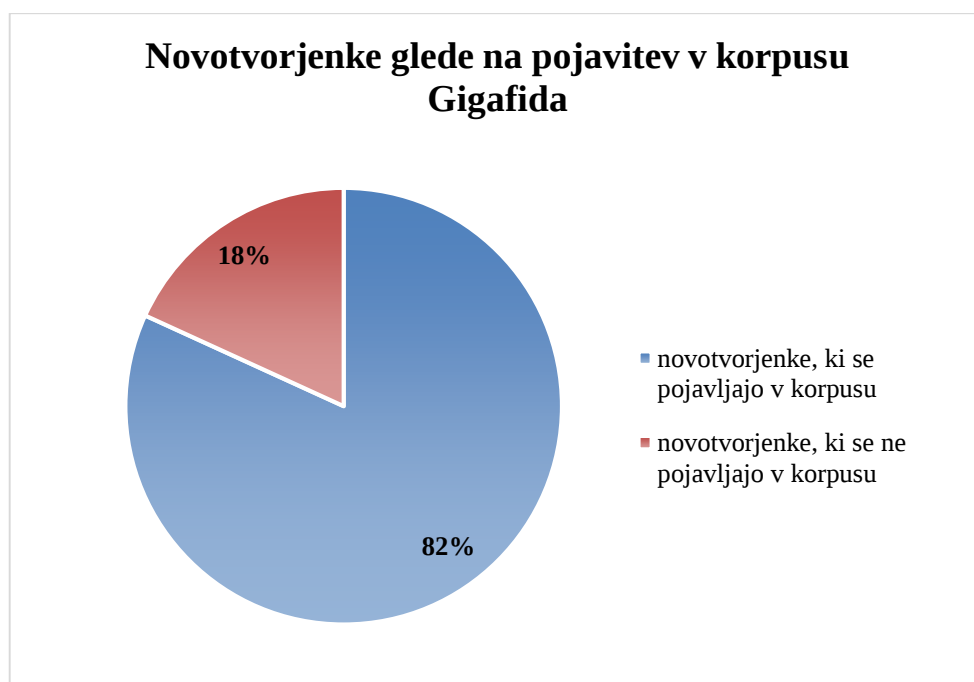
4.1.5.3 Tvorjenke z nadomestnimi sestavinami

évrogól -a m	
Leksem ima popolnoma novo sestavino evro-, ki se je uveljavila šele v zadnjih letih, ko smo vstopili v Evropsko unijo. Je medponskoobrazilna zloženska, ki še nima gesla v SSKJ.	
évr o gól > gol Evrope	
<i>Najboljše izvedeni gol v Evropi:</i> doseči evrogol.	
Po odmoru je za veselje na domačih tribunah poskrbel Brazilc Juninho, ki je s prebližno tridesetih metrov s pravim evrogolom premagal gostujočega vratarja Mateja Radana. (Vir: 24ur.com, 2011)	
Gigafida	1.000*
Kres	26
Nova beseda	108
Sopomenke za leksem so špn. golaço/golazo in ang. screamer (GF: 0/0, 0; Kres: 0/0, 6, vendar zadetki niso povezani z nogometom; NB: 0/0, 3, vendar zadetki niso povezani z nogometom). Sta pa oba zapisa polcitatna, ker ju sklanjamo po slovenskih pravilih.	

4.1.6 Raba v korpusu Gigafida – komentar

Korpus Gigafida je obsežna zbirka slovenskih besedil iz najrazličnejših zvrsti (dnevni časopisi, revije, knjižne publikacije, spletna besedila, prepisi parlamentarnih govorov). Ta besedila so nastala med leti 1990 in 2011. Korpus vsebuje skoraj 1,2 milijardi besed, s katerimi si lahko pomagamo pri raziskovanju različnih plasti slovenščine. Največji procent obsegajo časopisi (56 %), revije (21 %) in internet (16 %), sledijo pa jim stvarna besedila (4 %), leposlovje (2 %) in drugo (1 %). Vsako geslo vsebuje informacijo o viru (npr. Mladina, Delo, Dnevnik), letu nastanka, vrsti besedila (npr. leposlovje, revija), naslovu in avtorju, če je ta znan.¹⁴

V korpusu sem pregledala vseh 22 enobesednih leksemov. Ugotovila sem, da se jih v korpusu pojavlja 18, pri 4 leksemih pa sem našla zadetke, vendar zgolj z drugimi pomeni (graf 2).

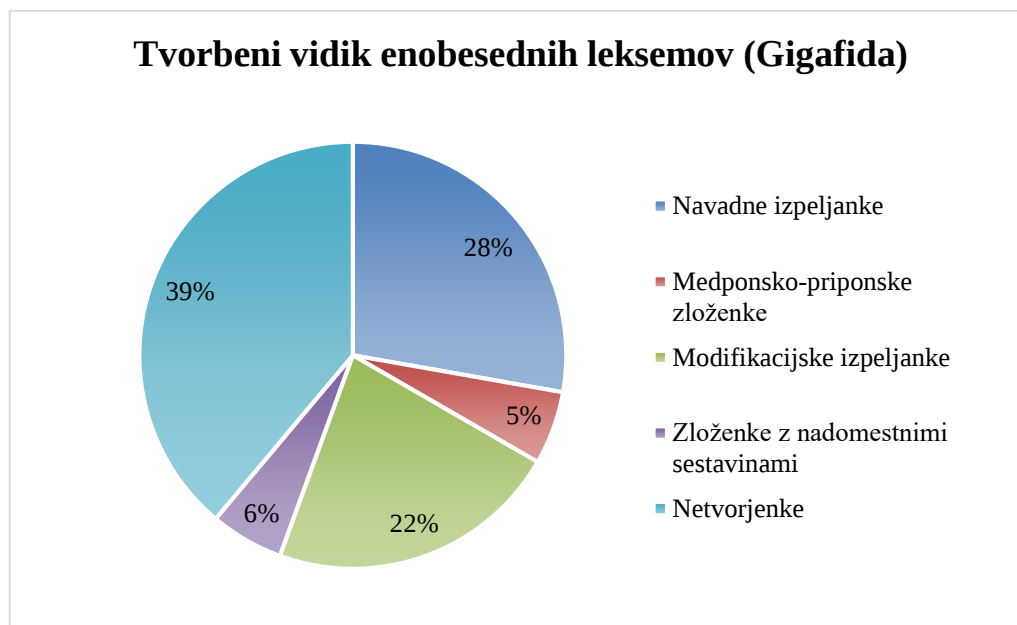
Graf 2: Novotvorjenke glede na pojavitev v korpusu Gigafida

Največ pojavitev v Gigafidi ima leksem *évrogól*, in sicer čez 1000* zadetkov, sledi ji *pênal* s 338* zadetki, malo manj pa jih imata *búnker* s 94* zadetki in *asisténca* s 35* zadetki. Vsi ostali leksemi pa ne presegajo 20 zadetkov – *krampóni* (19), *fantazíst* (17), *destrúktor* (16), *sidráš* (11), *špíčka* (10), *štánga* (10), *pêtká* (7*), *fêlš* (6), *devétka* (5), *vodonósec* (5), *finišêr*

¹⁴ Gigafida, korpus.

(3), *petelínček* (3*), *flájšter* (3), *oxford* (1*). Tvorjenke, ki se s takimi pomeni ne pojavijo v korpusu in zanje nisem našla zadetka so *lútka*, *ruléta*, *sombrêro* in *žongliranje*.

Glede na tvorbo je bilo v Gigafidi največ netvorjenk (7), sledile pa so navadne izpeljanke (5) in modifikacijske izpeljanke (4). Po en leksem pa imajo še medponsko-priponske zložanke in nadomestne sestavine (graf 3).

Graf 3: Tvorbeni vidik enobesednih leksemov (Gigafida)

4.1.7 Raba v korpusu Kres – komentar

Korpus Kres je nastal v okviru projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku v letih 2008–2012, vsebuje pa skoraj 100 milijonov besed. Kres je iz Gigafide vzorčni uravnoteženi podkorpus. Gigafida je referenčni korpus, vendar besedila niso uravnotežena, ker je veliko večji del besed iz periodike kot leposlovja. Kres vsebuje besedila, ki so izšla med letoma 1990 in 2011 ter spadajo enakomerno v različne zvrsti. Največ je besedil iz časopisov, revij in interneta (po 20 %), sledijo stvarna besedila (18 %) in leposlovje (17 %), na koncu pa še drugo (5 %).¹⁵

¹⁵ Kres, korpus.

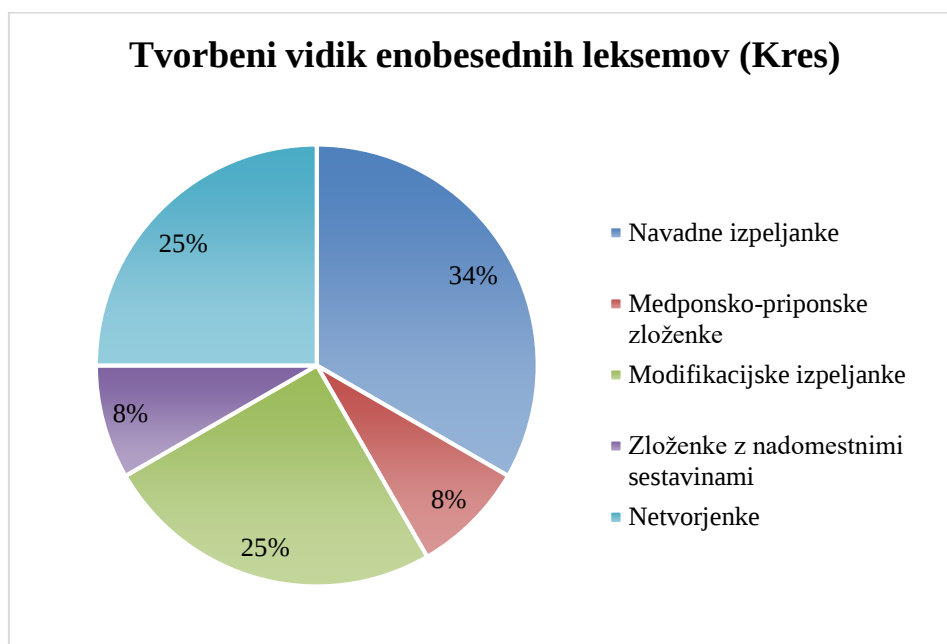
V korpusu sem pregledala vseh 22 enobesednih leksemov. Ugotovila sem, da se jih v korpusu pojavlja 12, pri 10 leksemih sem našla zadetke z drugimi pomeni oz. zadetkov sploh ni bilo (graf 4).

Graf 4: Novotvorjenke glede na pojavitev v korpusu Kres

Največ pojavitev v Kresu ima leksem *pênal*, in sicer 163, sledijo ji *búnker* s 67 zadetki, *asisténca* s 27 zadetki in *évrogól* s 26 zadetki. Vsi ostali leksemi, ki se pojavijo v korpusu, pa tako kot pri korpusu Gigafida ne presegajo 20 zadetkov – *štánga* (7), *pêtká* (4*), *destrúktor* (3), *devétka* (2), *finišér* (1), *vodonósec* (1), *petelínček* (1), *sidrás* (1). Pri Kresu je veliko več leksemov, ki se s tem pomenom ne pojavijo v korpusu oz. zanje nisem našla nobenega zadetka, to so *fantazíst*, *fêlš*, *flájšter*, *krampóni*, *lútká*, *oxford*, *ruléta*, *sombrêro*, *špíčka* in *žonglíranje*.

Največ novotvorjenk, ki se pojavijo v Kresu, je navadnih izpeljank (4), sledijo netvorjenke (3) in modifikacijske izpeljanke (3). Po en leksem pa imajo še medponsko-priponske zloženke in nadomestne sestavine (graf 5).

Graf 5: Tvorbeni vidik enobesednih leksemov (Kres)

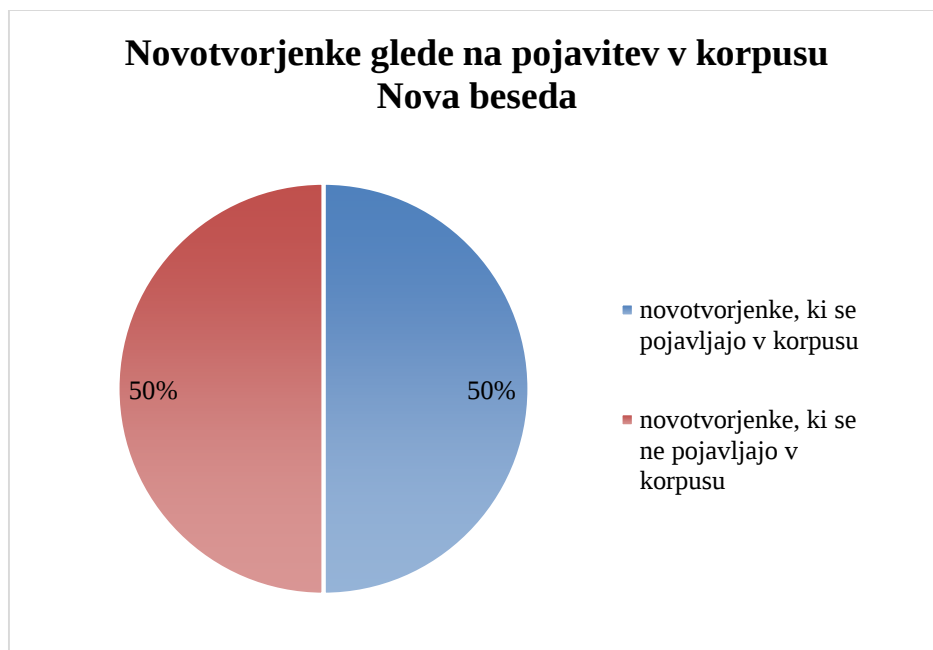
4.1.8 Raba v korpusu Nova beseda – komentar

Nova beseda je korpus, ki je bil namenjen slovaropisnim potrebam Inštituta, poleg tega pa tudi vsem raziskovalcem slovenskega jezika. obenem pa tudi vsem drugim, ki se ukvarjajo z izobraževanjem in raziskovanjem slovenskega jezika. Korpus je nastal v okviru doktorske disertacije Zgornja meja entropije pri leposlovnih besedilih v slovenskem jeziku in bil leta 1999 postavljen na splet. Takrat je obsegal približno 3 milijone besed. Naslednje leto je bilo korpusu dodano še gradivo časopisa DELO (1998–2000), kar je obseg povečalo najprej na 28 milijonov besed, kasneje pa za 20 milijonov več. Do leta 2005 sta se obseg in zvrstnost korpusa ves čas povečevala in pomladi 2005 je obsegal že 162 milijonov besed.

Sestavljen je iz šestih delov: besedil časopisa DELO (1998–2005), govorjenih besedil Zapisov sej Državnega zbora Republike Slovenije 1996–2004, številnih leposlovnih del v našem jeziku (zbrana dela Draga Jančarja, Cirila Kosmača in Ivana Cankarja), izvodov računalniške

revije Monitor 1999–2004 in revije za zdravo življenje Viva, polleposlovnih besedil ter znanstvenih oz. tehničnih monografij.¹⁶

V korpusu sem pregledala vseh 22 enobesednih leksemov. Ugotovila sem, da se jih v korpusu pojavlja 11, pri 11 leksemih sem našla zadetke z drugimi pomeni oz. zadetkov sploh ni bilo (graf 6).

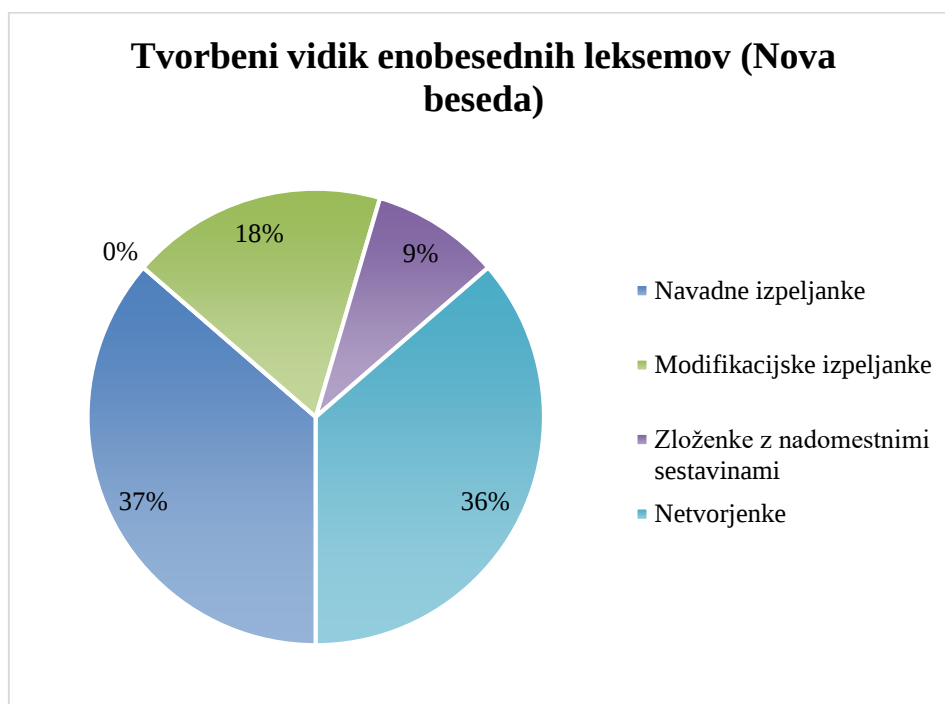

Graf 6: Novotvorjenke glede na pojavitev v korpusu Nova beseda

Največ pojavitev v Kresu ima leksem *búnker*, in sicer 134*, sledijo pa mu *évrogól* s 108 zadetki, *asisténca* z 28* zadetki in *pénal* s 27 zadetki. Vsi ostali leksemi pa ne presegajo 20 zadetkov – *sidráš* (15), *fantazíst* (8), *devétka* (4), *žonglíranje* (3), *krampóni* (1), *špíčka* (1), *štánga* (1). Leksemi, ki se s tem pomenom ne pojavijo v korpusu oz. zanje nisem našla nobenega zadetka so: *destrúktor*, *fêlš*, *finišêr*, *flájšter*, *lútká*, *oxford*, *petelínček*, *pêtká*, *ruléta*, *sombrêro* in *vodonósec*.

¹⁶ Nova beseda, korpus

Največ novotvorjenk, ki se pojavijo v Novi besedi, je navadnih izpeljank (4), sledijo netvorjenke (4) in modifikacijske izpeljanke (2). Po en leksem imajo nadomestne sestavine, nobenega pa medponsko-priponske zloženke (graf 7).

Graf 7: Tvorbeni vidik enobesednih leksemov (Nova beseda)

4.2 Besednozvezni leksemi

4.2.1 Pomenska povezanost

Leksika je večinoma večpomenska, to pomeni, da nekemu leksemu ustreza več kot en pomen, razen v primeru terminologije, kjer imajo leksemi strogo določen le en pomen v določeni stroki. Tudi pri nogometnih enobesednih leksemih, ki sem jih opisala v prejšnjih poglavjih, sem našla mnogo izrazov, ki so bili že obravnavani v *SSKJ*, vendar pod drugimi pomeni. Leksemi imajo več pomenov zaradi različnih vlog pomenskih sestavin v jeziku. Najbolj zanimiva za moje diplomsko delo so tista, ki imajo vlogo znotraj leksema (eno- ali večpomenskost) ali med leksemom in aktualizirano besedno zvezo (homonimija, paronimija, sinonimija, hipernimija, hiponimija, antonimija in heteronimija).

V slovenski teoriji poznamo kar nekaj različnih delitev večbesednih frazemov, ki so odvisni od stopnje trdnosti in pomenske prozornosti. Najprej bi omenila Jožeta Toporišiča, ki je prvi

poimenoval enoto frazeologije – frazeologem. V članku *K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije* (1974) je večbesedne lekseme razdelil na štiri tipe, ustrezne ruskim poimenovanjem: sestava, skup, sklop in zraslek. *Sestave* so najbolj transparentne besedne zveze, kjer pomen lahko ugotoviš takoj. Od prostih besednih zvez se ločijo le po tem, da jih jemljemo iz spomina in jih ne delamo sproti v govoru. Pri *skupih* imajo besede čisto samostojen, enkraten pomen, brez prenesenih pomenov. *Sklopi* so besedne zveze s prenesenimi pomeni, največkrat metaforičnimi, kjer eno besedo poznamo, druga pa je neprozorna in jo uporabimo le v kontekstu. Na koncu so še zrasleki, besedne zveze, kjer pomena ne moremo prepoznati iz besed, ki jo tvorijo, temveč moramo imeti miselno podlago – takih besednih zvez se naučimo skupaj s pomeni.

Druga, ki ima podobno razporeditev je Polona Gantar (2007 v Petrič 2011: 145), ki večbesedne lekseme deli na kolokacije, stalne besedne zveze in frazeološke enote. *Kolokacije* so zveze dveh ali več besed, ki se pojavljajo v slovničnih vzorcih. Te povezave so že vnaprej pričakovane, zaradi česar se podrejajo slovničnim pravilom. Niso idiomatske, saj njihov pomen lahko razbereš iz besedne zveze, ki lahko kadarkoli razpade. Za *stalne besedne zveze* pravi, da so večbesedne leksikalne enote, ki po govornem dejanju ne razpadejo, kljub temu pa nimajo očitnih pomenskih prenosov. *Frazeološke enote* pa so popolnoma netransparentne, njihov pomen lahko razbereš šele, ko veš kontekst besedne zveze.

Zadnjo, najbolj aktualno delitev pa prinaša Erika Kržišnik, ki v svojih delih navaja še tretjo delitev frazemov na *globalne* in *komponentne*.

Besedne zveze, ki so prikazane spodaj, so stalne besedne zveze, ki po govornem dejanju ne razpadejo in so del slovarja. Lahko jim določamo različna razmerja, ne moremo pa jih spreminjati v kratice. Sestavljene so iz pridevnika (levi ujemalni prilastek) in samostalnika (jedro).

4.2.2 Besedne zveze, ki so v SSKJ že dodane pod eno ali obema sestavinama, vendar so dobile nove pomene

živi zid -ega -u m	
Besedna zveza je metafora – ne gre za dejanski grajeni zid, temveč je postavitve igralcev podobna ravnemu zidu, živi pa se mu reče, ker ga sestavljajo nogometaši. Jedro je samostalnik »zid«, pridevnik »živi« pa je njegov levi ujemalni prilastek.	
UPS: postavitve obrambnih igralcev RPS: ki stisnjeni drug ob drugega ščitijo gol pred prostim strelom	
<i>Postavitve obrambnih igralcev, stisnjenih eden ob drugega, da zaščitijo svoja vrata pred prostim strelom, da strelcu zmanjšajo možnost za doseg zadetka:</i> postaviti živi zid; zadeti živi zid.	
Najnevarnejši domači napadalec Gerenčer bi lahko kronal odlično igro gostiteljev v 16. minuti, a je naredil korak preveč in Savić se je še enkrat izkazal. Gerenčer je »zakuhal« dogajanje pred velenjskimi vrati še v 21. minuti, drugi poskus Vassiljeva je zadel v živi zid gostujočih branilcev. (Vir: Ekipa, 2009)	
Gigafida	496
Kres	11
Nova beseda	24

4.2.3 Besedne zveze, ki jih ni v SSKJ, pa bi morale biti

fantómski gól -ega -a m	
Besedna zveza je metafora – fantom je nek privid, fantazijska podoba nečesa, prav tak pa je tudi ta gol, saj ne gre direktno v mrežo, ampak skozi luknjo v mreži, kar se zdi nemogoče, ker so mreže pred tekmo vedno pregledane. Jedro besedne zveze je samostalnik »gol«, pridevnik »fantómski« pa je levi ujemalni prilastek.	
UPS: cilj napada pri igrah z žogo RPS: kjer gre žoga skozi nevidno luknjo v mreži	
<i>Gol, ki je dosežen tako, da gre žoga skozi luknjo iz zunanje strani:</i> doseči fantómski gol.	
Polfinale z Južno Korejo in fantómski gol , ki sta ga španska sodnika Breto in Huelin priznala, je postal preteklost. (Vir: Ekipa, 2008)	

Gigafida	5
Kres	0
Nova beseda	2

stóprocêntna šánsa -e -e ž pog.

Prva sestavina je medponsko-priponska zloženka (sto-ø-procent-n-a), druga sestavina se ne tvori. Gre za stalno besedno zvezo, izrečeno, ko ima nekdo dobro priložnost, da bi lahko nekaj uspešno naredil, vendar je na koncu ne izkoristi. Jedro besedne zveze je samostalni »šansa«, pridevnik »stoprocentna« pa levi ujemalni prilastek.

UPS: najboljša priložnost

RPS: za zagotovljen zadetek

Popolna priložnost za gol: imeti stoprocentno šanso; dobiti stoprocentno šanso; streljati stoprocentno šanso.

Sam dans sem pa skor znorela, ta Berbatov praktično nč ni naredu celo tekmo. Tri **stoprocentne šanse** je zgrešu, Fergie bi mogu večkrat Machedo v igro dat namest njega, jao.

(Vir: 24ur.com, 2010)

Gigafida	2
Kres	0
Nova beseda	0

zláta žóga -e -e ž

Besedna zveza je dobesedni kalk iz fr. Ballon d'or. Žoga originalno ni iz pravega zlata, ampak je vanj zgolj potopljena, ima pa veliko simbolno vrednosti. Jedro besedne zveze je samostalni »žoga«, »zlata« pa njen levi ujemalni prilastek.

UPS: žoga

RPS: narejena iz srebra in potopljena v tekoče zlato

Nogometna nagrada podeljena najboljšemu igralcu sezone, ki ga izglasujejo akreditirani športni novinarji, selektorji in kapetani vseh reprezentanc držav članic FIFE: dobiti zlato žogo; osvojiti zlato žogo.

Po neuradnih podatkih naj bi **zlato žogo** prejel Iniesta, družbo na stopničkih pa naj bi mu delala Xavi in Messi!

(Vir: rtvslo.si, 2010)

Gigafida	936
Kres	71
Nova beseda	54

êna na êna -- pog.	
Gre za večbesedno stalno besedno zvezo (frazem), ki se uporablja tudi v splošni rabi.	
UPS: možnost igralca	
RPS: da se pred golom sooči zgolj z enim igralcem iz nasprotne ekipe	
<i>Možnost igralca, da se pri preigravanju do gola sooči le z enim igralcem nasprotne ekipe, lahko je tudi samo golman: igrati ena na ena z golmanom/nasprotnikom.</i>	
Zame so pomembna dejstva, in ta so bila, da v prvih 30 minutah nismo sestavili nobene kakovostne podaje, nismo bili agresivni in dopustili smo nasprotnikovo igro ena na ena . (Vir: Ekipa, 2007)	
Gigafida	63* ¹⁷
Kres	2
Nova beseda	127

zádnja línija -e -e ž	
Prva sestavina je tvorjena in je navadna izpeljanka (zád-n-j-a), druga pa ni tvorjena. Gre za stalno besedno zvezo. Jedro besedne zveze je samostalni »linija«, pridevnik »zadnja« pa njen levi ujemalni prilastek.	
UPS: linija	
RPS: ko so igralci postavljeni v obrambi	
<i>Linija obrambnih igralcev: postaviti zadnjo linijo.</i>	
In ker je zadnja linija rumenih »puščala«, so že do polčasa prejeli porcijo štirih zadetkov. (Vir: Dnevnik, 1997)	
Gigafida	399
Kres	8
Nova beseda	12

¹⁷ Ker je bilo veliko pojavitev že na prvih straneh, sem jih preštela le do 15. strani.

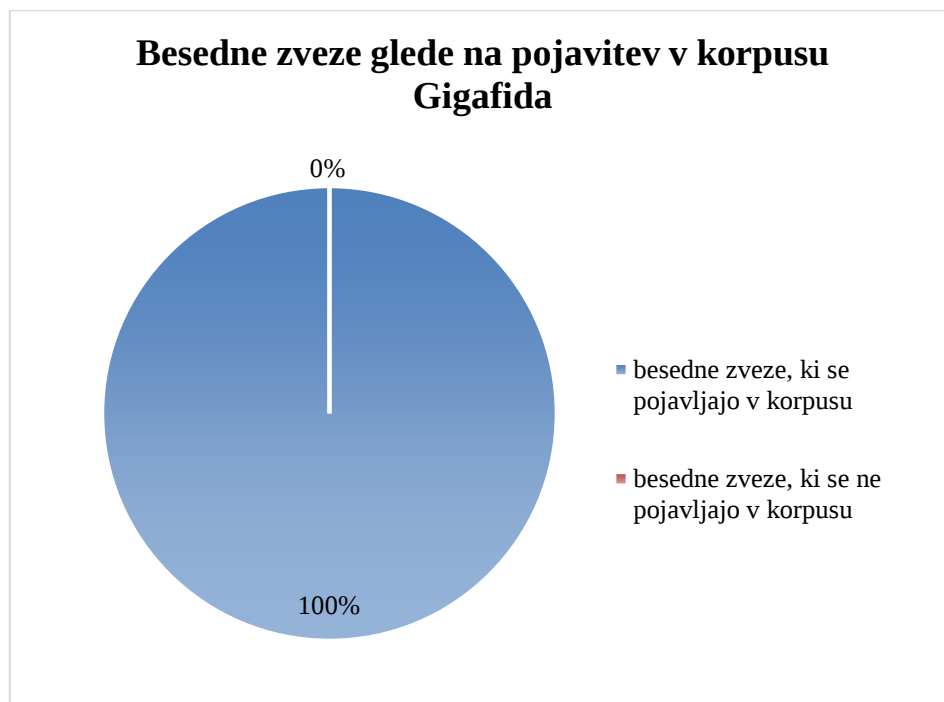
zádnja lóža -e -e ž	
Prva sestavina je tvorjena in je navadna izpeljanka (zád-n-j-a), druga pa ni tvorjena. Gre za stalno besedno zvezo. Jedro besedne zveze je samostalnik »loža«, pridevnik »zadnja« pa njen levi ujemalni prilastek.	
UPS: mišica	
RPS: na zadnji strani stegna	
<i>Zadnja stegenska mišica:</i> začutiti pekočo bolečino v zadnji loži.	
Zato pa je zdravnik omenil težave Klemna Lavriča z zádnjo ložo , kar se je izkazalo pozneje na treningu.	
(Vir: Ekipa, 2007)	
Gigafida	29
Kres	1
Nova beseda	1

4.2.4 Besedne zveze z nadomestnimi sestavinami

hat-trick -a m	
Leksem je v celoti prevzet iz angleščine. Gre za polcitatni zapis, ki se sklanja po slovenskih pravilih.	
UPS: dosežek	
RPS: ko en igralec na tekmi zadane tri gole	
<i>En igralec na eni tekmi doseže 3 gole:</i> doseči hat-trick.	
Slednji, ki se je na petkovem večnem derbiju veselil hat-tricka , je bil eden od tistih, ki so bili bržčas najbolj veseli, da se je poslovil prejšnji »head coach«.	
(Vir: Ekipa, 2008)	
Gigafida	1.000*
Kres	43
Nova beseda	293

4.2.5 Raba v korpusu Gigafida – komentar

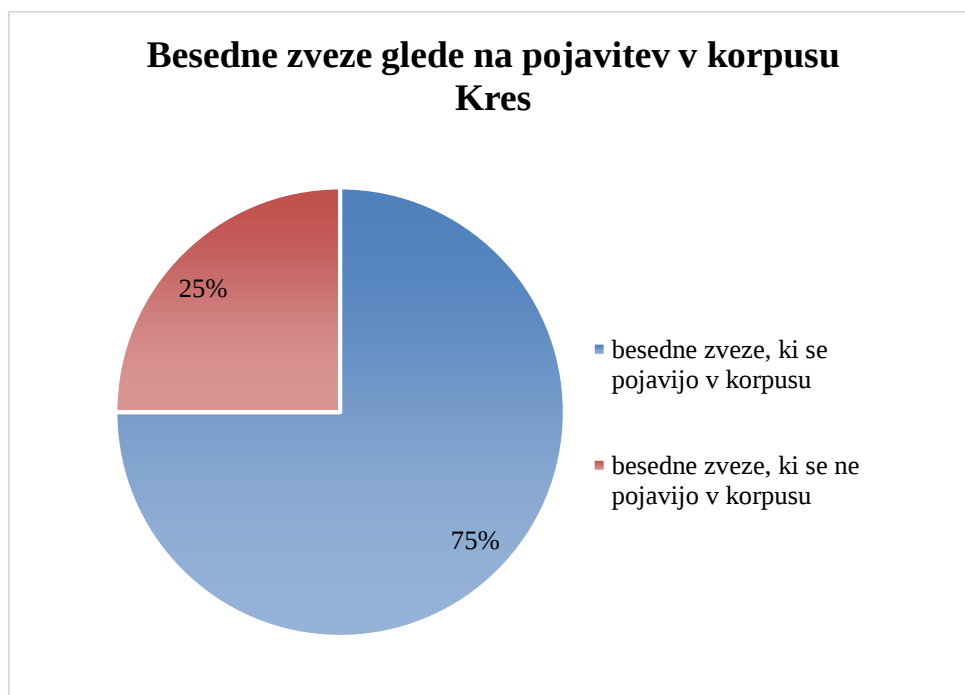
V svojo analizo sem vključila 8 besednih zvez, za katere se mi zdi, da bi morale biti vključene v SSKJ pod eno ali obema sestavinama. V Gigafidi sem največ pojavitev našla pri leksemu *hat-trick* (1000*), sledijo mu *zláta žóga* (936), *žívi zíd* (496), *zádnja línija* (399), *éna na éna* (63*), *zádnja lóža* (29), *fantómski gól* (5) in *stóprocéntna šánsa* (2) (graf 8).

Graf 8: Besedne zveze glede na pojavitev v korpusu Gigafida

4.2.6 Raba v korpusu Kres – komentar

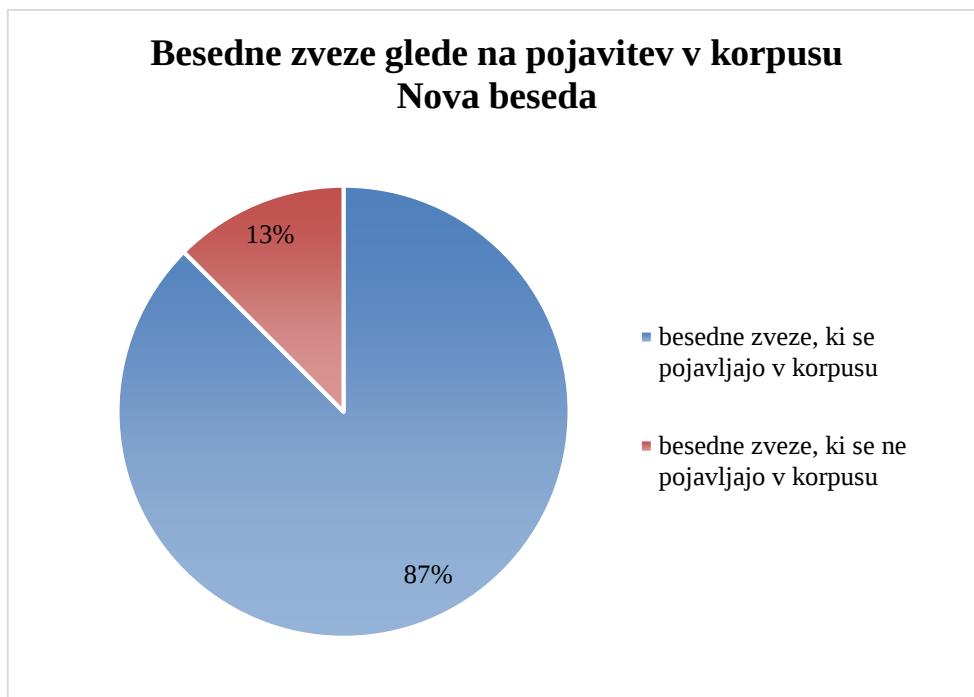
Od 8 besednih zvez sem v Kresu našla pojavitve za 6 besednih zvez. Največ pojavitvev ima *zláta žóga* (71), sledijo ji *hat-trick* (43), *žívi zíd* (11), *zádnja línija* (8), *éna na éna* (2) in *zádnja lóža* (1). Nobene pojavitve nisem našla za besedni zvezi *fantómski gól* in *stóprocêntna šánsa* (graf 9).

Graf 9: Besedne zveze glede na pojavitve v korpusu Kres

4.2.7 Raba v korpusu Nova beseda – komentar

Od 8 besednih zvez sem jih v korpusu Nova beseda našla 7. Največ pojavitev ima leksem *hat-trick* (293), sledijo mu *êna na êna* (127), *zláta žóga* (54), *žívi zíd* (24), *zádnja línija* (12), *fantómski gól* (2) in *zádnja lóža* (1). Nobene pojavitve nima besedna zveza *stóprocêntna šánsa* (graf 10).

Graf 10: Besedne zveze glede na pojavitev v korpusu Nova beseda

5 SKLEP

Diplomsko delo temelji na raziskavi novotvorjenk s področja nogometa, ki bi lahko spadale v terminološki ali razlagalni slovar. Svojo analizo sem prikazala v obliki slovarskih sestavkov 22 besed in 8 besednih zvez. Tvorjene enobesedne lekseme sem najprej razvrstila v enega izmed besedotvornih tipov, jih razložila in dodala pomen, pri netvorjenih enobesednih leksemih pa sem razvrstitev v besedotvorne tipe izpustila in prešla direktno na pomen. Besednozveznim leksemov sem določevala UPS (uvrščevalne pomenske sestavine) in RPS (razločevalne pomenske sestavine). Pri vsakem slovarskem sestavku je dodan še primer konteksta novotvorjenke, vir, kjer sem primer našla in število pojavitev v korpusih *Gigafida*, *Kres* in *Nova beseda*.

Novotvorjenke sem prvotno zbirala za seminarsko nalogo pri predmetu Leksikologija. Takrat sem jih razvrstila v šest skupin: *poimenovanje trikov z žogo, strellov na gol, podaj in golov, nogometna oprema (obleka, pripomočki), poimenovanje nagrad, ogrevalne igre, taktike, obrambe, poimenovanje igralcev, druga poimenovanja*. Kasneje sem ugotovila, da bi rada raziskala tudi druge vidike pridobljenih leksemov, zato sem seminarsko nalogo razširila v diplomsko delo. Nisem največja ljubiteljica nogometa, vendar me je nogometna leksika resnično prevzela, saj že njena specifičnost, aktualnost in neraziskanost namigujejo na zanimive izsledke, ki sem jih preko analize tudi pridobila.

Raziskava je bila usmerjena v določanje pomenotvornih in besedotvornih lastnosti leksemov, kar sem storila s prikazom leksemov v slovarskih sestavkih. Svoje diplomsko delo sem razdelila na dva dela – prvi del je teoretičen, drugi pa slovarski. Na začetku sem opisala novejšo leksiko in njene značilnosti tvorjenja, kamor sem dodala tudi slikovni prikaz poimenovalnih možnosti v jeziku iz domačega in tujega jezika. V nadaljevanju sem predstavila zgodovinski in aktualni pristop slovenske besedotvorne in pomenotvorne teorije. Opisala sem dve najbolj raziskani in uporabljeni teoriji v slovenščini – teorijo Jožeta Toporišiča z vertikalnim šeststopenjskih algoritmom in teorijo Ade Vidovič Muha z linearnim prikazom tvorjenja novih tvorjenk. V kasnejši raziskavi sem tudi sama uporabila pristop Ade Vidovič Muha, saj je razumljivejši in posledično primernejši za analizo v diplomskem delu.

Specifična naravnost tematike me je spodbudila, da sem se odločila krajši del diplomskega dela nameniti tudi zgodovini nogometa – osredotočila sem se predvsem na razvoj igre in pravil, saj sta to dve osnovi, na katerih temelji tudi razvoj samih leksemov. S tem bi bralci

mojega diplomskega dela pridobili še nekaj teoretičnega znanja s področja nogometa, zaradi česar bi jim bilo branje raziskave lažje.

Pri raziskavi in izdelavi diplomskega dela sem uporabljala tri metode:

- **deskriptivno metodo**, s katero sem opisovala temeljne besedotvorne in pomenotvorne pojme;
- **metodo zbiranja**, ko sem preko spleta in ustnega spraševanja zbrala 62 leksemov, iz katerih je bilo izločenih 30 leksemov, tj. 48,4 % zbranih leksemov, ki so predstavljali moje gradivo za raziskavo;
- **analizo** pridobljenih besed in besednih zvez.

Svoje razmišljanje in željo po odkritju nečesa novega sem strnila v pet hipotez, ki bodo v nadaljevanju še enkrat predstavljene, dodani pa jim bodo tudi komentarji z izsledki raziskave. Prvotna pričakovanja so bila okrnjena, saj sem pred raziskavo menila, da bom več hipotez ovrгла kot potrdila, po raziskavi pa se je izkazalo, da je ovržena zgolj prva, ostale štiri pa so potrjene.

PRVA HIPOTEZA: Predvidevam, da so vsi izbrani leksemi tvorjeni in dodeljeni v enega izmed besedotvornih tipov.

KOMENTAR: Izbranih 30 leksemov sem razdelila na enobesedne lekseme in besedne zveze. Izmed 22 enobesednih leksemov, ki sem jih obravnavala, sem skozi analizo odkrila, da jih je tvorjenih 12 (54,55 %), netvorjenih pa 10 (45,45 %). Tvorjeni leksemi spadajo v kategorije navadnih in modifikacijskih izpeljank, tvorjenk z medponsko-priponskim zlaganjem in zloženek z nadomestnimi sestavinami. Netvorjeni leksemi ne spadajo v nobenega izmed besedotvornih tipov. 8 leksemov je bilo besednih zvez, sestavljenih iz pridevnika in samostalnika, kjer pa ne določujemo besedotvornih tipov. Na podlagi celotne analize lahko prvo hipotezo **ovržem**, saj vsi izbrani leksemi niso bili tvorjeni.

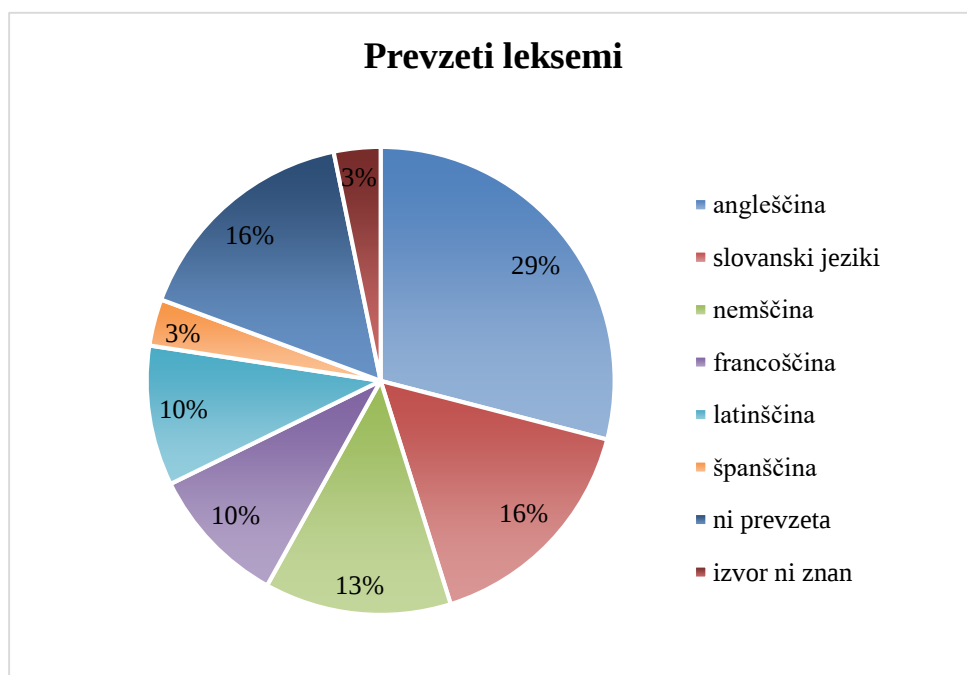
DRUGA HIPOTEZA: Predvidevam, da bo večinski delež izbranih leksemov prevzet iz angleščine, nemščine ali francoščine.

KOMENTAR: Prevzetost sem raziskovala pri enobesednih leksemih in besednih zvezah. V etimološkem slovarju sem poiskala vse lekseme oz. vsaj njihove variante, če točno takih leksemov tam ni bilo, in pogledala v katerem jeziku so se prvič pojavili in preko katerih jezikov razvijali še naprej. Pri osmih primerih se je zgodilo, da je bil omenjen prvotni jezik

uporabe leksema, potem pa v nadaljevanju še jezik, od katerega je bila prevzeta naša podomačena oblika. Na tak način so bili v slovenščino prevzeti 3 leksemi iz latinščine prek nemščine, francoščine ali angleščine; 2 leksema, ki sta bila prvotno angleška sta v slovenščino prišla prek nemščine, 2 leksema sta bila prevzeta iz francoščine v nemščino in potem v slovenščino, 1 leksem pa iz španščine preko nemščine in angleščine.

Odkrila sem, da je največ leksemov prevzetih iz angleščine (9), sledijo leksemi prevzeti iz srbščine/hrvaščine/drugih slovanskih jezikov (5), leksemi prevzeti iz nemščine (4), francoščine (3) in latinščine (3), iz španščine pa je le 1. Besedne zveze večinoma niso prevzete, za 1 enobesedni leksem pa nisem mogla ugotoviti, iz katerega jezika je prevzet.

Največji delež izbranih leksemov je bil prevzet iz angleščine – 29 %, za njo so slovanski jeziki s 16 %. Nemščina in francoščina sta na tretjem in četrtem mestu s 13 % in 10 % (graf 11). Drugo hipotezo lahko s pomočjo grafa **potrdim**, saj je skupna procentualnost leksemov prevzetih iz angleščine, nemščine in francoščine 52 %.

Graf 11: Prevzeti leksemi

TRETJA HIPOTEZA: Predvidevam, da bo najpogostejša oblika besedotvorne tvorbe izpeljanka (navadna in modifikacijska), manj pa bo sestavljenk ali zloženk. Sklopov na tem področju ne predvidevam.

KOMENTAR: Pri enobesednih leksemih sem našla 6 navadnih izpeljank, 4 modifikacijske izpeljanke, 1 medponsko-priponsko zloženko in 1 tvorjenko z nadomestnimi sestavinami. Bilo je 10 netvorjenk, sestavljenk ali sklopov pa nisem našla. Graf s prikazom besedotvornih tipov glede na procentualnost lahko najdete na strani 22 (glej graf 1: Delitev enobesednih leksemov po tipih). Moja predvidevanja so se uresničila, največ je izpeljank, zato lahko tretjo hipotezo **potrdim**.

ČETRTO HIPOTEZA: Predvidevam, da bo analiza v korpusih Gigafida, Kres in Nova beseda pokazala, da ima več kot 70 % novotvorjenk število pojavitev z nogometnim pomenom manj kot 50 zadetkov.

KOMENTAR: Korpusna analiza je potekala skoraj en mesec. gradivo z manj kot 1000 zadetki sem pregledala v celoti, gradivo z več kot 1000 zadetki pa zgolj do te meje. Izpisovala sem si vse najdene primere, razen ob resnično visoki pogostosti leksema, ko izpisovanje vseh primerov ne bi bilo smiselno, niti ne bi imelo vpliva na končni rezultat. Vsi trije rezultati korpusov so zelo blizu. Ugotovila sem, da ima v korpusu Gigafida 22 leksemov manj kot 50 zadetkov, kar je 73 % vseh leksemov. V Kresu je bil rezultat 27 leksemov, kar je 90 % vseh leksemov. Za Novo besedo pa sem jih našla 25, kar je 83 % vseh leksemov. Če upoštevam četrto hipotezo, je skupni rezultat 82,2 % vseh leksemov, ki ima manj kot 50 zadetkov z nogometnim pomenom, s čimer sem četrto hipotezo **potrdila**.

PETA HIPOTEZA: Predvidevam, da bom skozi analizo ugotovila, da je vsaj 45 % novotvorjenk (tj. 10 leksemov) primernih za splošni razlagalni ali terminološki slovar.

KOMENTAR: Poznamo različne slovarje besed (terminološke, splošne ...), v katerih spoznavamo nove lekseme in njihove pomene. Analizirani leksemi po mnenju narejenem na podlagi analize ne bi spadali zgolj v enega izmed slovarjev, kajti nekatere besede so zelo splošne, druge pa specifične. Po mojem mnenju bi v splošni razlagalni slovar uvrstila lekseme s pogosto dejansko rabo, ki se tako v pisni kot ustni komunikaciji uporabljajo zelo veliko, pa tudi nekaj takih, za katere nisem našla pojavitev, iz izkušenj pa vem, da se v ustni komunikaciji uporabljajo ves čas:

→ asistenca, bunker, evrogol, flajšter, kramponi, petka, špička, štanga;

→ ena na ena, hat-trick, zlata žoga, živi zid.

V terminološki slovar pa bi uvrstila lekseme, ki imajo specifičen pomen in jih v trenutnem času ne bi mogla razporediti še v kakšno drugo stroko:

→ destruktor, devetka, fantazist, felš, finišer, sidraš, penal.

Ugotovila sem, da bi v splošni razlagalni slovar (tj. *SSKJ*) lahko spadalo 12 leksemov – 8 enobesednih in 4 besednozvezni, kar predstavlja 40 % vseh leksemov. V terminološki slovar bi uvrstila 7 enobesednih leksemov, kar predstavlja 23,3 % vseh leksemov.

Če se nanašam na peto hipotezo, je skupna vrednost novotvorjenk, ki bi po celotni raziskavi besedotvorja in pomenotvorja spadale v splošni razlagalni ali terminološki slovar 19 leksemov, kar je 63,3 % vseh leksemov. S tem tudi svojo zadnjo hipotezo **potrjujem**.

Opozoriti moram, da so bili zgoraj opisani in raziskani leksemi enkrat že v procesu izbiranja, le-teh 30 pa sem izbrala, ker se mi je zdelo, da imajo največje možnosti za vstop v slovarsko dimenzijo, zagotovo pa niso edini izmed 62 leksemov, ki bi tem pravilom ustrezali. Celotni leksikografski seznam vseh 62 leksemov, si lahko ogledate v prilogi 7.

6 POVZETEK

Diplomsko delo temelji na raziskavi novotvorjenk s področja nogometa, ki bi lahko spadale v terminološki ali razlagalni slovar. Svojo analizo sem prikazala v obliki slovarskih sestavkov 22 besed in 8 besednih zvez. Tvorjene enobesedne lekseme sem razvrstila v enega izmed besedotvornih tipov, jih razložila in dodala pomen, pri netvorjenih enobesednih leksemih pa sem prešla direktno na pomen. Besednozveznim leksemov sem določevala UPS (uvrščevalne pomenske sestavine) in RPS (razločevalne pomenske sestavine). Pri vsakem slovarskem sestavku pa je dodan primer konteksta novotvorjenke, vir, kjer sem primer našla in število pojavitev v korpusih *Gigafida*, *Kres* in *Nova beseda*.

Raziskava je bila usmerjena v določanje pomenotvornih in besedotvornih lastnosti leksemov. Diplomsko delo sem razdelila na teoretični in slovarski del. V teoretičnem sem opisala novejšo leksiko in njene značilnosti tvorjenja ter predstavila zgodovinski in aktualni pristop slovenske besedotvorne in pomenotvorne teorije. Opisala sem dve v besedotvorni skladnji največkrat omenjeni teoriji, ki se medsebojno dopolnjujeta – teorijo Jožeta Toporišiča z vertikalnim šeststopenjskim algoritmom in teorijo Ade Vidovič Muha z linearnim prikazom tvorjenja novih tvorjenk, ki sem jo v kasnejši raziskavi uporabila tudi sama. Specifičnost tematike me je spodbudila, da sem krajši del diplomskega dela namenila tudi zgodovini nogometa, kjer sem v ospredje postavila predvsem razvoj igre in pravil, saj na teh dveh osnovah temelji razvoj leksemov.

Svoje razmišljanje in željo po odkritju nečesa novega sem strnila v pet hipotez, od katerih so bile štiri potrjene, ena pa ovržena.

PRVA HIPOTEZA: Analiza 22 enobesednih leksemov je pokazala, da je med njimi 12 (54,55 %) tvorjenih in 10 (45,45 %) netvorjenih leksemov. Tvorjeni leksemi spadajo v kategorije navadnih in modifikacijskih izpeljank, tvorjenk z medponsko-priponskim zlaganjem in zloženk z nadomestnimi sestavinami. Vseh 8 besednozveznih leksemov je sestavljenih iz pridevnika in samostalnika, besedotvornih tipov se jim ne določujemo, sem pa izpisala UPS in RPS. Ker je prva hipoteza predvidevala, da bodo vsi izbrani leksemi tvorjeni in dodeljeni v enega izmed besedotvornih tipov, jo na podlagi analize lahko ovržem.

DRUGA HIPOTEZA: Pri vseh 30 leksemih sem raziskovala ali so prevzeti ali ne in iz katerega jezika je prevzetih največ leksemov. V drugi hipotezi sem predvidevala, da jih bo največ prevzetih iz angleščine, nemščine ali francoščine ter jo preko analize zlahka potrdila,

saj je bila skupna procentualnost leksemov prevzetih iz teh treh jezikov kar 52-%. Analiza je pokazala, da je največ leksemov prevzetih iz angleščine (9, kar je 29 %), sledijo pa ji leksemi prevzeti iz srbsčine/hrvaščine/drugih slovanskih jezikov (5, kar je 16 %), leksemi prevzeti iz nemščine (4, kar je 13 %), francoščine (3, kar je 10 %) in latinščine (3, kar je 10 %), iz španščine pa je le 1. Besedne zveze večinoma niso prevzete, za 1 enobesedni leksem pa nisem mogla ugotoviti, iz katerega jezika je prevzet.

TRETJA HIPOTEZA: Tretja hipoteza je temeljila na predvidevanju, da bo najpogostejša oblika besedotvorne tvorbe izpeljanka (navadna in modifikacijska), manj pa bo sestavljenk ali zloženk. Hipotezo sem potrdila, da sem med enobesednimi leksemi našla 6 navadnih izpeljank, 4 modifikacijske izpeljanke, 1 medponsko-priponsko zloženko in 1 tvorjenko z nadomestnimi sestavinami. Graf s prikazom besedotvornih tipov glede na procentualnost lahko najdete na strani 22 (glej graf 1: Delitev enobesednih leksemov po tipih).

ČETRТА HIPOTEZA: Predvidevala sem, da bo analiza v korpusih *Gigafida*, *Kres* in *Nova beseda* pokazala, da ima več kot 70 % novotvorjenk število pojavitev z nogometnim pomenom manj kot 50 zadetkov in na podlagi analize hipotezo potrdila. Pri korpusni analizi sem za vsak leksem pregledala približno 1000 zadetkov v vseh treh korpusih. Rezultati so bili bili pri vseh treh zelo podobni. V korpusu *Gigafida* sem našla 22 leksemov z manj kot 50 zadetki, kar je 73 % vseh leksemov. V *Kresu* sem našla 27 leksemov z manj kot 50 zadetki, kar je 90 % vseh leksemov. Za *Novo besedo* pa sem jih našla 25, kar je 83 % vseh leksemov. Skupna procentualnost vseh treh korpusov je 82,2 % vseh leksemov, ki imajo manj kot 50 zadetkov z nogometnim pomenom, kar je za 12,2 % več kot sem pričakovala na začetku analize.

PETA HIPOTEZA: V peti hipotezi sem predvidevala, da bo vsaj 45 % novotvorjenk (tj. 10 leksemov) primernih za splošni razlagalni ali terminološki slovar. Glede na analizo in svoje znanje sem ugotovila, da bi v splošni razlagalni slovar (tj. *SSKJ*) lahko spadalo 12 leksemov – 8 enobesednih in 4 besednozvezni, kar predstavlja 40 % vseh leksemov. V terminološki slovar pa bi uvrstila 7 enobesednih leksemov, kar predstavlja 23,3 % vseh leksemov.

Po mojem mnenju bi v splošni razlagalni slovar uvrstila lekseme s pogosto dejansko rabo, ki se tako v pisni kot ustni komunikaciji uporabljajo zelo veliko, pa tudi nekaj takih, za katere nisem našla pojavitev, iz izkušenj pa vem, da se v ustni komunikaciji uporabljajo ves čas:

→ asistenca, bunker, evrogol, flajšter, kramponi, petka, špička, štanga;

→ ena na ena, hat-trick, zlata žoga, živi zid.

V terminološki slovar bi uvrstila lekseme, ki imajo specifičen pomen in jih v trenutnem času ne bi mogla razporediti še v kakšno drugo stroko:

→ destruktor, devetka, fantazist, felš, finišer, sidraš, penal.

Vsi opisani leksemi so bili izbrani na podlagi mojih preferenc in znanja, na podlagi katerega verjamem, da so primerni za umestitev v razlagalni ali terminološki slovar. Prepričana pa sem, da bi med vsemi zbranimi leksemi zagotovo lahko našla še kakšnega, ki bi bil primeren za slovarsko dimenzijo.

7 LITERATURA IN VIRI

7.1 Literatura

Richard Giulianotti, 1999: *Football: A sociology of the global game*. Cambridge: Polity Press.

Alenka Gložančev, 2009: Analitična osvetlitev novejšje slovenske leksike: Uvodni razpravni elaborat k leksikalni zbirki Novejšja slovenska leksika (v povezavi s spletnimi jezikovnimi viri) (NSLSJV). *Novejšja slovenska leksika: v povezavi s spletnimi jezikovnimi viri*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 9–35.

Alenka Gložančev, Primož Jakopin, Mija Michelizza, Urška Uršič, Andreja Žele, 2009: *Novejšja slovenska leksika: v povezavi s spletnimi jezikovnimi viri*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

David Goldblatt, 2006: *The Ball is Round: A global history of football*. London: Penguin group England.

Adrian Harvey, 2005: *Football: The first hundred years: the untold story*. London, New York: Routledge. E-knjiga najdena 29. oktobra 2015 na spletnem naslovu: https://books.google.si/books?id=-z-So-csUzAC&pg=PR3&lpg=PR3&dq=Harvey,+A.+%282005%29.+Football:+The+first+hundred+years:+The+untold+story.+London+and+New+York+:+Routledge&source=bl&ots=zTVhQp11-b&sig=kYpk8yz-4GAdXYWiXA3hLei1MMo&hl=sl&sa=X&ved=0CC0Q6AEwAmoVChMIqviT_PfnyAIVxd9yCh2e9wcQ#v=onepage&q=Harvey%2C%20A.%20%282005%29.%20Football%3A%20The%20first%20hundred%20years%3A%20The%20untold%20story.%20London%20and%20New%20York%20%3A%20Routledge&f=false

Iza Lucija Korošec, 2014: *Besedotvorje: Odgovori na vprašanja*. Interno študijsko gradivo.

—, 2015: *Leksikologija: Odgovori na vprašanja*. Interno študijsko gradivo.

Nataša Logar, 2004: Nove tvorjenke v publicistiki. Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri. *Znanstveni zbornik ob 40. obletnici študija novinarstva na Slovenskem*. Ur. M. K. Golob, M. P. Kovačič. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. 175–199.

Jaime Orejan, 2008: *Football/Soccer: History and Tactics*. Jefferson, North Carolina, London: McFarland & Company, Inc. E-knjiga najdena 29. oktobra 2015 na spletni strani:

<https://books.google.si/books?id=H0l2T7tLSiEC&printsec=frontcover&dq=Football/Soccer:+History+and+Tactics&hl=sl&sa=X&ved=0CB0Q6AEwAGoVChMIscCHmoHoyAIVxwMaCh1aVw-a#v=onepage&q=Football%2FSoccer%3A%20History%20and%20Tactics&f=false>

Špela Petrič, 2011: Novejši večbesedni leksemi v slovenščini z vidika slovaropisja. *Jezikoslovni zapiski*, 17/1. 143–156.

Metka Rožman, 2005: *Značilnosti obdavčitve nogometnih klubov v Sloveniji*. Diplomaska naloga. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.

Marko Snoj, 2009: *Slovenski etimološki slovar*. Druga, pregledana in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Založba Modrijan; ZRC SAZU.

Irena Stramljič Breznik, 2006: *Besedotvorje – skripta*. Interno študijsko gradivo. Maribor: Filozofska fakulteta.

—, 2004: O besedi s tvorbenega, izrazijskega in frazeološkega vidika. *Besedoslovne lastnosti slovenskega knjižnega jezika in narečij*. Ur. M. Jesenšek. Zora 28. Maribor: Slavistično društvo Maribor. 315–401.

Boštjan Šelekar, 2010: *Oris razvoja nogometa do 1. svetovne vojne*. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Jure Štraus, 2009: *Globalizacija nogometa: Bossmannov proces in posledice na nogometnem trgu*. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Saška Štumberger, 2015a: Leksikološka opredelitev novejšje leksike in terminološka raba v slovenskem jezikoslovju. *Slavistična revija*, 63/2 (april-junij). 249–259.

—, 2015b: Slovaropisna obravnava novejšje leksike. *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies*, 10. 153–166.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Spletna oblika.

Slovenski pravopis, 2001: Ur. J. Toporišič. Ljubljana: SAZU in ZRC SAZU.

Jože Toporišič, 1992: *Enciklopedija slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

—, 1976: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.

—, 1974: K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije. *Jezik in slovstvo*, 19/8. 273–279.

Juan Vasle, 2002: *Fuzbal, tango in polka*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Ada Vidovič Muha, 2011: *Slovensko skladenjsko besedotvorje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

—, 2013: *Slovensko leksikalno pomenoslovje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

7.2 Viri

Expert football. *Ancient ball games: The Far East*. Pridobljeno 30. oktobra 2015 na spletnem naslovu: <http://expertfootball.com/wp/?p=707>

FIFA, 1994. *About Fifa*. Pridobljeno 31. oktobra 2015 na spletnem naslovu: <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/index.html>

Football Bible: Soccer encyclopedia, guide for beginners & fans. *Main Football Rules*. Pridobljeno 31. oktobra 2015 na spletnem naslovu: <http://www.football-bible.com/soccer-info/main-football-rules.html>

Gigafida, korpus. Podatki pridobljeni na: <http://www.gigafida.net/>

History of football really. *The Chinese and Tsu Chu*. Pridobljeno 30. oktobra 2015 na spletnem naslovu: <http://historyoffootballreally.blogspot.si/2009/09/chinese-and-tsu-chu.html>

Kres, korpus. Podatki pridobljeni na: <http://www.korpus-kres.net/>

Nova beseda, korpus. Podatki pridobljeni na: http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda3.html

nd-mozirje. Pdf pridobljen 29. oktobra 2015 na spletnem naslovu: http://nd-mozirje.si/teorija_nogomet.pdf

Nogometna zveza Slovenije – NZS, 2009. Pravila nogometne igre. Pridobljeno 31. oktobra 2015 na spletnem naslovu: <http://www.nzs.si/nzs/sodnik/pravila-nogometne-igre>

Guy Oliver, 2001: *History of football: the beautiful game. Origins*. [Videoposnetek]. Kranj: Media film. Pridobljeno 30. oktobra 2015 na spletnem naslovu: http://www.dailymotion.com/video/xj9bk2_history-of-football-the-beautiful-game-origins-2001-1-13_sport

Mojca Pišek, 2015: Jezikoslovci o delu Jožeta Toporišiča: Znal je zagovarjati svoj prav in neprav. *Dnevnik*. Spletna izdaja. Pridobljeno 23. oktobra 2015 na spletnem naslovu: <https://www.dnevnik.si/1042722283/kultura/fokus/jezikoslovci-o-delu-jozeta-toporisica-znal-je-zagovarjati-svoj-prav-in-neprav->

Projekti Gimnazije Vič. *projekti.gimvic*. Pridobljeno 29. oktobra 2015 na spletnem naslovu: <http://projekti.gimvic.org/2010/2b/nogomet/zgodovina3.htm>

SAZU – Slovenska akademija znanosti in umetnosti. *Toporišič, Jože*, 2013. Pridobljeno 23. oktobra 2015 na spletnem naslovu: <http://www.sazu.si/o-sazu/clani/joze-toporisic.html>

UEFA Champions League Statistics Handbook 2015/2016. *Facts & Figures*. Pridobljeno 6. oktobra 2015 na spletnem naslovu: http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/EuroExperience/competitions/Publications/02/28/56/88/2285688_DOWNLOAD.pdf

UEFA Champions League Statistics Handbook 2015/2016. *Finals*. Pridobljeno 6. oktobra 2015 na spletnem naslovu: http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/EuroExperience/competitions/Publications/02/28/56/89/2285689_DOWNLOAD.pdf

UEFA Champions League Statistics Handbook 2015/2016. *All-time records 1955–2015*. Pridobljeno 6. oktobra 2015 na spletnem naslovu: http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/EuroExperience/competitions/Publications/02/28/56/90/2285690_DOWNLOAD.pdf

SEZNAM PRILOG

Priloga 1: Izjava o avtorstvu

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 15. septembra 2016

Iza Lucija Korošec
(lastnoročni podpis)

Priloga 2: Izjava za objavo

Izjava kandidata / kandidatke

Spodaj podpisani/a _____ izjavljam, da je besedilo diplomskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno, in

dovoljujem / ne dovoljujem
(ustrezno obkrožiti)

objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Datum:

Podpis kandidata/kandidatke:

Priloga 3: Pravila igre

Pravilo 1: Igrišče mora biti na domačih tekmah dolgo 90–120 metrov in široko 45–90 metrov, v mednarodnih tekmah pa je določeno, da je dolgo 100–110 metrov, široko pa 64–75 metrov. Tekme se lahko igrajo na naravnih ali umetnih podlagah. Naravne podlage morajo biti vedno pokošene na določeno višino, umetne podlage pa morajo biti zelene in iz materiala, ki ga določi FIFA. Celotno igrišče mora biti označeno s črtami, ki omejujejo različne prostore (vratarjev, kazenski, kotni). Daljši mejni črti se imenujeta vzdolžni, krajši pa prečni. Igrišče je razdeljeno na dve polovici, tam kjer se povezujeta pa je narisana tudi središčna točka.

Pravilo 2: Žoga mora biti okrogla in usnjena, premera 22–23 cm in težka do 450 g. Če med igro počí, se igra ustavi in sodnik med dva igralca iz nasprotnih ekip vrže novo žogo, na mestu, kjer je prva postala nepravilna.

Pravilo 3: Igro igrata dve moštvi, sestavljeni iz najmanj 7 in največ 11 igralcev, od katerih je en igralec vedno golman. Ekipi se morata sporazumeti, koliko menjav je možnih – na prijateljskih tekmah tudi do šest, na različnih tekmovanjih pa so ponavadi največ tri menjave. Na klopi sedi 5 rezervnih igralcev, ki jih mora trener določiti pred tekmo, in izmed katerih izbira svoje menjave.

Pravilo 4: Ekipi morata vedno imeti oblačila, ki se po barvah razlikujejo, zato da sodniki lažje spremljajo tekmo. Majice iste ekipe morajo biti, razen vratarjeve, enake barve in na hrbtni strani oštevilčene z dobro vidnimi številkami od 1 do 18. Igralci ne smejo razkrivati oblačil z reklamami in političnih oz. religioznih tatujev. Pozimi imajo igralci lahko tudi hlačne nogavice in dolge majice.

Pravilo 5: Na vsaki tekmi je en glavni sodnik in dva stranska, ki glavnemu pomagata pri odločitvah. Glavni sodnik nadzoruje celotno igro in zagotavlja, da se pravila uveljavljajo. Ob kršitvah lahko prekine igro, začasno prekine tekmo ali tekmo konča. O vseh pomembnejših prekrških odloča on, prav tako prizna ali ovrže gol. Odgovoren je kaznovati vsak prekršek, ki je storjen s strani igralca – z opozorilom, rumenim ali rdečim kartonom.

Pravilo 6: Pomočnika sodnika glavnemu sodniku pomagata pri odločitvah in mu sporočata, kdaj žoga zapusti igrišče, kdaj se bo izvajal udarec iz kota, kdaj je bil igralec v ofsajdu, kdaj mora biti menjava ...

Pravilo 7: Tekma traja dva polčasa po 45 minut. Vsak polčas se lahko podaljša, če je bila vmes igra prekinjena za več minut. Med polčasema je 15-minutni odmor.

Pravilo 8: Tekma se začne z začetnim udarcem, pred katerim se vrže kovanec, in ekipa, ki dobi, prva izvede udarec. Če je tekma prekinjena, se nadaljuje s sodniškim metom.

Pravilo 9: Žoga je izven igre, ko gre čez prečno ali vzdolžno črto, bodisi po tleh bodisi po zraku ali ko sodnik prekine igro. Žoga je v igri ves preostali čas, tudi ko se odbije od vratnice, prečke ali droga kotne zastavice.

Pravilo 10: Gol je dosežen, ko celotna žoga prestopi prečno črto med vratnicama in pod prečko, če ekipa ni kršila drugih pravil. Tista ekipa, ki doseže največ zadetkov, je zmagovalka. Če zadetkov ni oz. obe ekipi zadeneta enako število, je tekma neodločena.

Pravilo 11: Igralec je v ofsajd položaju, če je bližje nasprotnikovi prečni črti kot žoga in predzadnji nasprotni igralec. V takem primeru sodnik dodeli žogo nasprotni ekipi.

Pravilo 12: Indirektni prosti udarec za nasprotno ekipo bo dosojen tudi, če igralec igra na nevaren način, ovira nasprotnika ali napravi kakšen drug prekršek. Ob takih primerih igralec lahko dobi opozorilo, rumeni ali celo rdeči karton, ob katerem je prisiljen oditi iz igrišča, trener pa v igro ne sme poslati zamenjave.

Pravilo 13: Prosti udarec se izvaja, ko so nasprotniki 9,15 m od žoge, razen če so na lastni prečni črti pri голу. Indirektni prosti udarec se izvede na črti vratarjevega prostora, ki je vzporedna s prečno črto.

Pravilo 14: Za izvajanje kazenskega udarca mora biti žoga postavljena na kazenski točki, vratar pa na prečni črti pri голу. Ostali igralci morajo biti od kazenske točke oddaljeni 9,15 m.

Pravilo 15: Vmetavanje je način nadaljevanja igre, ko gre žoga po tleh ali po zraku čez vzdolžno črto. Vmetavanje je dosojeno za nasprotnike igralca, ki se je zadnji dotaknil žoge.

Pravilo 16: Udarec od vrat je način nadaljevanja igre, ki se dosodi, ko celotna žoga preide prečno črto in ni bilo zadetka, zadnji pa se jo je dotaknil igralec napadajoče ekipe.

Pravilo 17: Udarec iz kota je način nadaljevanja igre, ki se dosodi, ko celotna žoga, ki se je je zadnji dotaknil igralec braneče se ekipe, po tleh ali po zraku preide prečno črto in ni dosežen zadenek.

Priloga 4: Novotvorjenke in njihova pojavitev v korpusu Gigafida

Novotvorjenke	Pojavitev v Gigafidi
1. asisténca ^(SSKJ)	Skupno je 15.809 konkordanc, ki se nanašajo na košarko, zdravstveno in avtomobilsko zavarovanje, nogomet. Pregledala sem 50 strani (1000 zadetkov), na katerih je bilo 35 zadetkov povezanih z nogometom, kar je 3,5 % vseh leksemov. asistenca – gol: 331 zadetkov asistenca – nogomet: 3 zadetki asistenca – nogometaš: 8 zadetkov
2. búnker ^(SSKJ) (catenaccio, ávtobus ^(SSKJ))	Skupno je 7.927 konkordanc, ki se nanašajo na vojno, zasebni zavod in nogomet. Pregledala sem 50 strani (1000 zadetkov), na katerih je bilo 94 zadetkov povezanih z nogometom, kar je 9,4 % vseh leksemov. bunker – gol: 99 zadetkov bunker – nogomet: 74 zadetkov bunker – nogometaš: 9 zadetkov Pregledala sem tudi konkordance izrazov catenaccio in avtobus. Prvi je imel 89 zadetkov, na nogomet so se nanašali vsi, drugi je imel 76.937 zadetkov, pregledala sem 50 strani, vendar zadetkov povezanih z nogometom nisem našla. avtobus – gol: 6 zadetkov
3. destrúktor ^(SSKJ)	Skupno je 101 konkordanca, z nogometom jih je povezanih 16, kar je 15,84 %. vseh leksemov destruktor – gol: 2 zadetka
4. devétka ^(SSKJ)	Skupni je 738 konkordanc, od tega je 5 zadetkov povezanih z nogometom, kar je 0,68 % vseh leksemov. devetka – gol: 4 zadetki
5. évrogól	Skupno je 1.106 konkordanc, vse so povezane z

	nogometom, kar je 100 %.
6. fantazíst	Skupno je 39 konkordanc, 17 jih je povezanih z nogometom, kar je 43,56 % vseh leksemov.
7. fêlš	Skupno je 13 konkordanc, 6 jih je povezano z nogometom, kar je 46,15 % vseh leksemov.
8. fínišer^(SSKJ)	Skupno je 190 konkordanc, nanašajo se na nogomet, asfaltiranje ... Z nogometom so povezani 3 zadetki, kar je 1,58 % vseh leksemov.
9. flájšter	Skupno je 62 konkordanc, z nogometom so povezane 3, kar je 4,84 % vseh leksemov.
10. krampóni	Skupno je 19 konkordanc, ki so vse povezane z nogometom, kar je 100 %.
11. lútka^(SSKJ)	Skupno je 20.843 konkordanc, na 50 straneh nisem našla niti ene povezave z nogometom.
12. oxford	Skupno je 6.286 konkordanc, na 50 straneh sem v povezavi z nogometom našla le 1 zadetek, kar je 0,1 % vseh leksemov.
13. pênal	Skupno je 2.817 konkordanc, ki se nanašajo na politiko, nogomet ... Na 50 straneh (1000 zadetkov) sem v povezavi z nogometom našla 338 zadetkov, kar je 33,8 % vseh leksemov. penal – gol: 163 zadetkov penal – nogomet: 9 zadetkov penal – nogometaš: 9 zadetkov
14. petelínček^(SSKJ)	Skupno je 1.022 konkordanc. Na petelinčka kot igro se nanašajo 3 zadetki, kar je 0,29 % vseh leksemov.
15. pêtka^(SSKJ)	Skupno je 240.957 konkordanc, na 50 straneh (1000 zadetkov) sem v povezavi z nogometom našla 7 zadetkov, kar je 0,7 % vseh leksemov.
16. ruléta^(SSKJ)	Skupno je 2.907 konkordanc, ki se navezujejo na avtomate, denar, nogomet ... Z nogometom sem na 50 straneh (1000 zadetkov) našla 4 zadetke, kar je 0,4 % vseh leksemov.

	ruleta – gol: 1 zadetek ruleta – nogomet: 1 zadetek ruleta – nogometaš: 1 zadetek
17. sidraš	Skupno je 21 konkordanc, od katerih je 11 zadetkov povezanih z nogometom, kar je 52,38 %. vseh leksemov sidraš – gol: 2 zadetka
18. sombrero ^(SSKJ)	Skupno je 274 konkordanc, od katerih ni bila nobena povezana z nogometom.
19. špíčka ^(SSKJ)	Skupno je 430 konkordanc, od katerih jih je bilo 10 povezanih z nogometom, kar je 2,33 % vseh leksemov.
20. štánga ^(SSKJ)	Skupno je 991 konkordanc, od katerih jih je bilo 10 povezanih z nogometom, kar je 1,01 % vseh leksemov. štanga – gol: 13 štanga – nogomet: 1
21. vodonósec ^(SSKJ)	Skupno je 75 konkordanc, od katerih jih je bilo 5 povezanih z nogometom, kar je 6,67 % vseh leksemov.
22. žonglíranje ^(SSKJ)	Skupno je 1.070 konkordanc, od katerih ni bila nobena povezana z nogometom.

Novotvorjenke	Pojavitev v Gigafidi
1. êna na êna	Skupno je 1.259 konkordanc, na nogomet se do 15 strani (300 zadetkov) nanaša 63 zadetkov, kar je 21 % vseh leksemov.
2. fantómski gól	Skupno je 6 konkordanc, na nogomet se nanaša 5 zadetkov, kar je 83,33 % vseh leksemov.
3. hat-trick	Skupno je 1.493 konkordanc. Pregledala sem jih do 50 strani, ko se vse nanašajo na nogomet (1000), kar je 100 %.
4. stóprocêntna šánsa	Skupno so 3 konkordance, od katerih sta 2 zadetka povezana z nogometom, kar je 66,67 % vseh leksemov.
5. zádtnja línija	Skupno je 487 konkordanc, od katerih se 399 zadetkov nanaša na nogomet, kar je 81,93 % vseh leksemov.

6. zádñja lóža	Skupno je 142 konkordanc, od katerih se 29 zadetkov nanaša na nogomet, kar je 20,42 % vseh leksemov.
7. zláta žóga (Ballon d'Or)	Skupno je 936 konkordanc, vse so povezane z nogometom, kar je 100 %.
8. žívi zíd	Skupno je 863 konkordanc, od katerih je 496 zadetkov povezanih z nogometom, kar je 57,47 % vseh leksemov.

Priloga 5: Novotvorjenke in njihova pojavitev v korpusu Kres

Novotvorjenke	Pojavitev v Kresu
1. asisténca ^(SSKJ)	Skupno je bilo 419 konkordanc, od tega jih je bilo 27 povezanih z nogometom, kar je 6,44 % vseh leksemov. asistenca – gol: 17
2. búnker ^(SSKJ) (catenaccio, ávtobus ^(SSKJ))	Skupno je bilo 639 konkordanc, od tega 67 povezanih z nogometom, kar je 10,49 % vseh leksemov. Ostali se dotikajo področja vojne, kulturnih del, zavoda. bunker – gol: 2 bunker – nogomet: 12 Pogledala sem tudi konkordance izrazov catenaccio in avtobus. Za prvi izraz nisem dobila zadetkov, pri drugem jih je bilo 5.916, vendar pri pregledanih 1000 zadetkih noben ni ustrezal nogometnemu pomenu.
3. destrúktor ^(SSKJ)	Skupno je bilo 11 konkordanc, od tega 3 povezane z nogometom, kar je 27,27 % vseh leksemov.
4. devétka ^(SSKJ)	Skupno je bilo 37 konkordanc, od tega 2 povezani z nogometom, kar je 5,41 % vseh leksemov.
5. évrogól	Skupno je bilo 26 konkordanc, ki so vse povezane z nogometom, kar je 100 %.
6. fantazíst	Ni bilo konkordanc.
7. fêlš	Ni bilo konkordanc.
8. fínišér ^(SSKJ)	Skupno je bilo 16 konkordanc, od tega 1 povezana z nogometom, kar je 6,25 % vseh leksemov.
9. flájšter	Skupno je bilo 6 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom.
10. krampóni	Ni bilo konkordanc.
11. lútka ^(SSKJ)	Skupno je bilo 2.280 konkordanc, vendar od 1000 zadetkov noben povezan z nogometom.
12. oxford	Skupno je bilo 1.434 konkordanc, vendar od 1000 zadetkov noben povezan z nogometom.

13. pênal	Skupno je bilo 286 konkordanc, od tega 163 povezanih z nogometom, kar je 57 % vseh leksemov.
14. petelínček^(SSKJ)	Skupno je bilo 222 konkordanc, od tega 1 povezana z nogometom, kar je 0,45 % vseh leksemov.
15. pêtká^(SSKJ)	Skupno je bilo 12.775 konkordanc, med 1000 zadetki sem našla 4 povezane z nogometom. petka – gol: 2
16. ruléta^(SSKJ)	Skupno je bilo 228 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom.
17. sidráš	Skupno je bilo 77 konkordanc, od tega 1 povezana z nogometom, kar je 1,3 % vseh leksemov.
18. sombrêro^(SSKJ)	Skupno je bilo 19 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom.
19. špíčka^(SSKJ)	Skupno je bilo 61 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom.
20. štánga^(SSKJ)	Skupno je bilo 74 konkordanc, od tega 7 povezanih z nogometom, kar je 9,6 % vseh leksemov.
21. vodonósec^(SSKJ)	Skupno so bile 4 konkordance, od tega 1 povezana z nogometom, kar je 25 % vseh leksemov.
22. žonglíranje^(SSKJ)	Skupno je bilo 61 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom.

Novotvorjenke	Pojavitev v Kresu
1. êna na êna	Skupno je bilo 121 konkordanc, od tega 2 povezani z nogometom, kar je 1,65 % vseh leksemov.
2. fantómski gól	Ni bilo konkordanc.
3. hat-trick	Skupno je bilo 44 konkordanc, od tega 43 povezanih z nogometom, kar je 97,7 % vseh leksemov.
4. stóprocêntna šánsa	Skupno je bila 1 konkordanca, vendar ni povezana z nogometom.
5. zádlnja línija	Skupno je bilo 9 konkordanc, od tega 8 povezanih z nogometom, kar je 88,9 % vseh leksemov.

6. zádnja lóža	Skupno so bile 3 konkordance, od tega je 1 povezana z nogometom, kar je 33,3 % vseh leksemov.
7. zláta žóga	Skupno je bilo 71 konkordanc, vse so bile povezane z nogometom, kar je 100 %.
8. žívi zíd	Skupno je bilo 30 konkordanc, od tega 11 povezanih z nogometom, kar je 36,7 % vseh leksemov.

Priloga 6: Novotvorjenke in njihova pojavitev v korpusu Nova beseda

Novotvorjenke	Pojavitev v Novi besedi
1. asisténca ^(SSKJ)	Skupno je bilo 1.348 konkordanc, pregledala sem jih 1000 in našla 28 zadetkov povezanih z nogometom, kar je 2,8 % vseh leksemov.
2. búnker ^(SSKJ) (catenaccio, ávtobus ^(SSKJ))	Skupno je bilo 1.930 konkordanc, pregledala sem jih 1000 in našla 134 zadetkov povezanih z nogometom, kar je 13,4 % vseh leksemov. Izraz catenaccio ima skupno 30 konkordanc, ki so vse povezane z nogometom. Izraz avtobus ima skupno 21.787 konkordanc, pregledala sem jih 1000, vendar nisem našla nobene povezane z nogometom.
3. destrúktor ^(SSKJ)	Skupno je bilo 23 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom.
4. devétka ^(SSKJ)	Skupno je bilo 94 konkordanc, od tega 4 povezane z nogometom, kar je 4,26 % vseh leksemov.
5. évrogól	Skupno je bilo 110 konkordanc, od tega 108 zadetkov povezanih z nogometom, kar je 98,18 % vseh leksemov.
6. fantazíst	Skupno je bilo 13 konkordanc, od tega 8 zadetkov povezanih z nogometom, kar je 61,54 % vseh leksemov.
7. fêlš	Skupno je bilo 7 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom.
8. fínišer ^(SSKJ)	Skupno je bilo 24 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom.
9. flájšter	Skupno je bilo 8 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom.
10. krampóni	Skupno je bila le 1 konkordanca, ki je bila povezana z nogometom, kar je 100 %.
11. lútka ^(SSKJ)	Skupno je bilo 2.133 konkordanc, pregledala sem jih 1000, vendar nobena povezana z nogometom.
12. oxford	Skupno je bilo 283 konkordanc, vendar nobena povezana

	z nogometom.
13. pênal	Skupno je bilo 408 konkordanc, od tega 27 zadetkov povezanih z nogometom, kar je 6,62 % vseh leksemov. Predvsem so bile v kontekstu plačevanja penalog v politiki.
14. petelínček ^(SSKJ)	Skupno je bilo 62 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom. Večinoma so bile o pravljicah in pesmicah.
15. pêtka ^(SSKJ)	Skupno je bilo 3.799 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom.
16. ruléta ^(SSKJ)	Skupno je bilo 389 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom. Predvsem so bile v kontekstu igralnštva.
17. sidráš	Skupno je bilo 15 konkordanc, vse so povezane z nogometom, kar je 100 %.
18. sombrêro ^(SSKJ)	Skupno je bilo 29 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom.
19. špíčka ^(SSKJ)	Skupno je bilo 12 konkordanc, od tega je 1 zadetek povezan z nogometom, kar je 8,33 % vseh leksemov.
20. štánga ^(SSKJ)	Skupno je bilo 84 konkordanc, od tega je 1 povezana z nogometom, kar je 1,19 % vseh leksemov.
21. vodonósec ^(SSKJ)	Skupno je bilo 8 konkordanc, vendar nobena povezana z nogometom. Vse so bile v kontekstu kolesarstva.
22. žonglíranje ^(SSKJ)	Skupno je bilo 137 konkordanc, od tega 3 povezane z nogometom, kar je 2,19 % vseh leksemov.

Novotvorjenke	Pojavitev v Novi besedi
1. êna na êna	Skupno je bilo 127 konkordanc, vse so povezane z nogometom, kar je 100 %.
2. fantómski gól	Skupno sta bili 2 konkordanci, obe sta povezani z nogometom, kar je 100 %.
3. hat-trick	Skupno je bilo 293 konkordanc, vse so povezane z nogometom, kar je 100 %.
4. stóprocêntna šánsa	Nisem našla zadetkov.
5. zádnja línija	Skupno je bilo 20 konkordanc, od tega 12 zadetkov povezanih z nogometom, kar je 60 % vseh leksemov.
6. zádnja lóža	Skupno je bil le en zadek, ki je bil povezan z nogometom, kar je 100 %.
7. zláta žóga (Ballon d'Or)	Skupno je bilo 54 konkordanc, vse so povezane z nogometom, kar je 100 %.
8. žívi zíd	Skupno je bilo 60 konkordanc, od tega 24 zadetkov povezanih z nogometom, kar je 40 % vseh leksemov.

Priloga 7: Leksikografski seznam vseh zbranih leksemov

ENOBESEDNE

asisténca^(SSKJ)

ávtobus^(SSKJ)

búnker^(SSKJ)

catenaccio

cóna^(SSKJ)

destrúktor

devétka^(SSKJ)

džòn

elástiko

évrogól

fantazíst

fêlš

fínišer^(SSKJ)

flájšter

goalfrej

gúze

krampóni

lažnják

lútka^(SSKJ)

oxford

pádavica^(SSKJ)

pájkI

panénka

pênal

petelínček^(SSKJ)

pêtká^(SSKJ)

pichichi

píške

pobég^(SSKJ)

prédnost^(SSKJ)

rabóna
ruléta^(SSKJ)
sidráš
sombrière^(SSKJ)
súdja
šéva
špička^(SSKJ)
štánga^(SSKJ)
štópanje
tunél^(SSKJ)
vodonósec^(SSKJ)
winger
žonglíranje^(SSKJ)

VEČBESEDNE

a brace
bôg
 bôžja rôka
brutálen
 brutálni štárt
carinjenje
 cariniti žógo
Cruyffov obrát
êna na êna
fantómski
 fantómski gól
hat-trick
lážen
 lážna devetíca
mála
 mála mréžica
mrtev
 mrtva žóga

nikógaršnji
 nikógaršnja zêmlja
prestréžen
 prestréžena žóga
skupína smrti
suhi
 súhi list
stóprocênten
 stóprocêtna šansa
tika-taka
umázan
 umázano délo
visôka
 visôka nôga
zádnja
 zádnja línija
 zádnja lóža
zláta
 zláta žóga
živ
 žívi zíd
4-4-2